

Anna-Liisa Angelin, Hanna Hölsö ja Anni Lehtinen

”Tämmönehän ois mahtava ihan kaikille ysiluokkalaisille”

NINU-hankkeen tuki nivelvaiheessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

31.10.2022

Tekijät	Anna-Liisa Angelin, Hanna Hölsö & Anni Lehtinen
Otsikko	“Tämmönehän ois mahtava ihan kaikille ysiluokkalaisille” – NINU-hankkeen tuki nivelvaiheessa
Sivumäärä	45 sivua + 3 liitettä
Aika	31.10.2022
Tutkinto	Sosionomi AMK
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Miia Ojanen Lehtori Seija Mäenpää
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista lisätukea nivelvaiheen nuorisotyön NINU-hanke on tuonut nuorelle siirtymävaiheessa toiselle asteelle koulun työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyön työelämän yhteistyökumppanina toimi Helsingin NMKY:n vuonna 2020 käynnistetty NINU-hanke. NINU-hanke on nivelvaiheen nuorisotyön kehittämishanke, jonka tavoitteena on kehittää nuorisotyöllistä työskentelymallia kouluihin. Hanke toimii kahdessa helsinkiläisessä peruskoulussa. Hankkeen toiminta on kohdistettu niille 9-luokkalaisille nuorille, joilla on havaittu olevan lisätuen tarve nivelvaiheessa, eli siirtymässä peruskoulusta toiselle asteelle.</p> <p>Opinnäytetyössä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää. Opinnäytetyön aineisto kerättiin haastattelemalla NINU-hankkeen yhteistyökoulujen työntekijöitä. Opinnäytetyön haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastatteluihin osallistui kahdesta eri koulusta yhteensä kahdeksan henkilöä. Haastattelut toteutettiin touku-kuussa 2022. Opinnäytetyön aineisto käsiteltiin laadullisen sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehystenä ovat sosiaalipedagogiset käsitteet toimijuus ja dialogisuus. Teoriaosuus koostuu lisäksi nivelvaiheen, NINU-hankkeen toimintaympäristön ja koulussa tehtävän nuorisotyön määrittelystä.</p> <p>NINU-hankkeen kanssa yhteistyössä toimineet koulun työntekijät kuvasivat toimintaa nuorilähtöiseksi, monipuoliseksi ja joustavaksi. Hankkeen toiminnan nähtiin tukevan oppilaiden itsetuntemuksen ja identiteetin kasvua. Hankkeen avulla oppilaita tuettiin koulutusvalintojen tekemisessä ja toiselle asteelle hakemisessa. Nuoret saivat tukea myös kesätyönhakuun, harrastuksiin ja talouden hoitoon liittyvissä asioissa. Hankkeen tarjoama tuki ulottui koulun rajojen ulkopuolelle ja nuorten vapaa-aikaan. NINU-hankkeen vahvuutena nähtiin osallistumisen vapaaehtoisuus sekä NINU-hankkeen työntekijöiden aikuisrooli, joka poikkesi koulun työntekijöiden perinteisestä auktoriteettiasemasta.</p> <p>Hankkeen tarjoaman lisätuen tärkeimmät piirteet olivat yksilötyöskentely, liikkuvuus ja erilaiset aikuisroolit. Hankkeella tarjottiin sellaista nuorten tarvitsemää lisätukea, jota koulu ei voinut yksin tarjota. NINU-hankkeen toimintamalleissa on dialogisen ja nuoren toimijuutta tukevan työtteen piirteitä. Työskentelyssä painottui yksilöllinen kohtaaminen. NINU-hankkeen työntekijöillä oli aikaa työskennellä nuoren kanssa henkilökohtaisesti ja rauhassa, jolloin nuori saattoi kokea tulleen nähdyksi yksilönä, ei vain yhtenä oppilaista. Hankkeen tuki ei rajoittunut kouluun, vaan nuoren elämää pyrittiin ymmärtämään ja tukemaan laajemmin. Opinnäytetyöllä tuotettua tietoa voidaan hyödyntää nivelvaiheen tuen kehittämisessä. Opinnäytetyö tekee näkyväksi, miten nivelvaiheen nuorisotyötä on tehty, mitkä sen erityispiirteet ovat ja miten se sijoittuu kouluun. NINU-hanke voi hyödyntää opinnäytetyötä kehittäessään uutta nuorisotyöllistä työskentelymallia kouluihin.</p>	
Avainsanat	nivelvaihe, koulussa tehtävä nuorisotyö, dialogisuus, toimijuus

Abstract

Authors	Anna-Liisa Angelin, Hanna Hölsö & Anni Lehtinen
Title	"This would be great for all the ninth-graders" – The support by NINU initiative in educational transition phase
Number of Pages	45 pages + 3 appendices
Date	31 October 2022
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Miia Ojanen, Senior Lecturer Seija Mäenpää, Senior Lecturer
<p>The purpose of this bachelor's thesis was to investigate what kind of additional support the NINU initiative gave to young people in the transition phase from comprehensive school to upper secondary level from the perspective of schools' employees. The working life partner of this thesis was Helsinki YMCA's NINU initiative that was first launched in 2020. NINU initiative is a development project that aims to develop a school youth work model that focuses on the transition phase. The initiative is being implemented in two schools in Helsinki. The initiative aims to reach those young people that have a particular need for support in the transition phase.</p> <p>The study was conducted by qualitative research method. The data for this thesis was collected by interviewing the partner schools' employees. The survey method was semi-structured theme interview. In total, eight persons from two different schools participated in the interviews. The interviews took place in May 2022. The data was analyzed by using qualitative content analysis and theming. The theoretical framework of the thesis was the concepts of agency and dialogicality in social pedagogy. In addition, the theoretical part of the thesis consists of definitions of the transition phase, the operational environment of the NINU initiative, and school youth work.</p> <p>According to the schools' employees, the operation of the NINU initiative is described to be youth-oriented, versatile, and flexible. The initiative is also described to support student's self-knowledge and identity growth. The initiative has supported students in making their choice of education and applying to the upper secondary level. The youth have received support when searching for a job, finding hobbies, and managing their own finances. Support was provided both in school and in students' free time. Voluntary participation, and the roles of the NINU initiative workers that are different from traditional adult roles in school, are seen as assets.</p> <p>The most important features of support in the NINU initiative were individual work, mobility, and different adult roles. The additional support was something that school alone could not offer. The operation models of the NINU initiative had features of dialogical approach and agency. The emphasis of work was on individual encounters. The employees were able to take time to personally work with the young person so that they could feel to be seen as individuals, not just as one of students. Also, the support of the initiative observed young person's life from a comprehensive perspective. The information produced by this thesis can be used in the development of support in educational transition phases. This thesis presents youth work in educational transition phase, its features and position in school. This thesis can be utilized by NINU initiative in the development of school youth work model.</p>	
Keywords	educational transition phase, youth work, dialogicality, agency

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Nivelvaiheen nuorisotyö -hanke	2
3	Nivelvaihe	4
3.1	Nivelvaiheen määritelmä	4
3.2	Tuki nivelvaiheessa ja uusiin opintoihin kiinnittyminen	4
3.3	Nuoruus nivelvaiheessa – identiteetin rakentuminen alkaa	6
4	Koulu toimintaympäristönä	8
4.1	Koulun toimijat ja kolmiportainen tuki	8
4.2	Oppivelvollisuuden laajeneminen	9
5	Nuorisotyö	10
5.1	Nuorisotyön ammattietiikka	11
5.2	Koulussa tehtävä nuorisotyö	11
6	Sosiaalipedagoginen työote	14
6.1	Ihminen toimijana	15
6.1.1	Toimijuuden ja oman osallistumisen tukeminen	16
6.2	Dialoginen kohtaaminen	17
6.2.1	Dialoginen kasvatussuhde	19
7	Opinnäytetyön toteutus	20
7.1	Tavoitteet ja tutkimuskysymys	20
7.2	Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta	20
7.3	Aineiston analyysi	22
7.4	Tutkimusetiikka	24
8	Tulokset	26
8.1	Nuorilähtöisyys	26
8.2	Yhteistyön muodostuminen ja erilaiset aikuisroolit	29
8.3	Itsetuntemuksen ja identiteetin kasvun tukeminen	33
9	Johtopäätökset	35
10	Pohdinta	39

Lähteet

41

Liitteet

Liite 1. Haastattelukutsu

Liite 2. Suostumuslomake

Liite 3. Haastattelukysymykset

1 Johdanto

Viimeisen vuosikymmenen aikana Suomessa on ollut käynnissä monia erilaisia nuorisotyön ja koulun yhteistyön kehittämiseen liittyviä hankkeita. Hankkeiden kautta on pyritty täydentämään koulun tarjoamaa tukea, jotta se vastaisi laajemmin oppilaiden hyvinvoinnin haasteisiin ja tuen tarpeisiin. Valtakunnallinen nuorisotyön ja politiikan ohjelma 2020–2023 listaa nuorisopoliittisiksi tavoitteiksi ja toimenpiteiksi moniammatillisen yhteistyön ja erityisesti nuorisotyön vahvistamisen perusopetuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Moniammatillista yhteistyötä vahvistamalla voidaan muun muassa tukea nuorten hyvinvointia ja oppimista sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä edistäviä tekijöitä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020: 15.)

Vuonna 2021 voimaan tullut uusi oppivelvollisuuslaki (1214/2020) laajensi oppivelvollisuutta 18 ikävuoteen asti, tai siihen saakka, kun oppivelvollinen on tätä ennen suorittanut toisen asteen tutkinnon. Lakimuutoksen myötä 9. luokkalaiset ovat velvoitettuja hakeutumaan peruskoulun suorittamisen jälkeen toiselle asteelle. Lakimuutoksen tavoitteena on, että jokainen perusasteen päättävä suorittaa toisen asteen koulutuksen. Siirtymävaihetta peruskoulusta toiselle asteelle nimitetään nivelvaiheeksi. Nivelvaiheessa oleellista on, että nuori löytää itselleen mieleisen ja sopivan koulupaikan, sekä saa tarvittaessa tukea tässä prosessissa. Nuorten tukeminen nivelvaiheessa on tärkeää, sillä kouluttamattomuus ja koulupudokkuus ovat sidoksissa monenlaisiin ongelmiin aikuisuudessa. Koulussa tehtävä nuorisotyö voi täydentää koulun jo olemassa olevia nivelvaiheen tukipalveluja. Nuorisotyöllä voidaan tukea nuorten hyvinvointia, arjessa selviytymistä ja opintojen sujumista. Nuoren hyvinvointi edistää oppimista ja vastavuoroisesti oppiminen lisää hyvinvointia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020: 15.) Sekä yksilön että yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että mahdollisimman moni kiinnittyy opintoihin ja työelämään. Kouluttamattomuus ja työttömyys lisäävät riskiä esimerkiksi mielenterveyden ja talouden ongelmiin. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäävästä henkilöstä yhteiskunnalle koituvat taloudelliset kustannukset nousevat erilaisten korjaavien palveluiden, tulonsiirtojen ja menetettyjen verotulojen myötä. (Paananen & Surakka & Kainulainen & Ristikari & Gissler 2019: 115; Hilli & Ståhl & Merikukka & Ristikari 2017: 663.)

Tällä hetkellä Suomessa on käynnissä useita nivelvaiheen tukeen liittyviä hankkeita, kuten Case Manager-malli Vantaalla, Kivijalka – Ground work-hanke Jyväskylässä, Nopo-hanke Oulussa sekä NINU-hanke Helsingissä. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan

nivelvaiheen nuorisotyön NINU-hanketta. Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä Helsingin NMKY ry:n kanssa. Helsingin NMKY on käynnistänyt ensimmäisen nivelvaiheen nuorisotyön eli NINU-hankkeen vuonna 2020. AVI:n myöntämän rahoituksen myötä uusi NINU 2.0-hanke käynnistettiin vuonna 2021. Hanke tukee rajattua määrää nuoria siirtymässä toiselle asteelle. Hanke on valikoitunut toteutettavaksi kahdessa helsinkiläisessä peruskoulussa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Millaista lisätukea nivelvaiheen nuorisotyö on tuonut nuorelle siirtymävaiheessa toiselle asteelle koulun työntekijöiden näkökulmasta? Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää koulun työntekijöiden näkemyksiä NINU-hankkeen tarjoamasta tuesta haastattelemalla yhteistyökoulujen työntekijöitä. Opinnäytetyön alussa määritellään nivelvaihe ja esitellään NINU-hankkeen toimintaympäristö. Opinnäytetyön teoriaosuus muodostuu sosiaalipedagogiikasta ja sen kahdesta käsitteestä: toimijuudesta ja dialogisuudesta. Lopuksi käsitellään haastattelujen tulokset ja esitellään opinnäytetyön johtopäätökset.

2 Nivelvaiheen nuorisotyö -hanke

Nivelvaiheen nuorisotyö- eli NINU-hanke on Helsingin NMKY:n nuorisotyön kehittämishanke, jonka tavoitteena on kehittää uutta nuorisotyöllistä työskentelymallia kouluihin. Hankkeessa työskentelee kaksi nuorisotyöntekijää 50 % työajalla. Hankkeen työmuotoja ovat yksilötyö, pienryhmätyöskentely ja verkostotyö. Hankkeessa tarjotaan nuorisotyöllistä tukea toiselle asteelle siirtymisessä. Tukea on tarjottu kohdennetusti kahteen helsinkiläiseen peruskouluun. Tukea ovat saaneet ne 9-luokkalaiset nuoret, joilla on havaittu olevan lisätuen tarve nivelvaiheessa. Hanke tukee lukuvuoden aikana kokonaisvaltaisesti yhteensä noin 30–40 nuorta. Hankkeen työntekijät ovat tehneet yhteistyötä koulun toimijoista erityisesti opinto-ohjaajan, koulukuraattorin, erityisluokanopettajan ja kouluvalmentajan kanssa. (Hjort & Karsten 2022a; Hjort & Karsten 2022b.)

Hankkeen tarjoama tuki on muodostettu vastaamaan nuorten yksilöllisiin tarpeisiin ja toiveisiin joustavasti, eikä sille ole ollut tarkkaa, ennalta määrättyä suunnitelmaa. Koulun työntekijät ovat ensin yhteistyössä pohtineet keitä nuoria toimintaan voisi ehdottaa. Tämän jälkeen on konsultoitu NINU-hankkeen työntekijöitä ja lopulta esitelty osallistumisen mahdollisuus nuorelle. Hankkeeseen valikoitui sellaisia nuoria, joilla arvioitiin olevan riski opintojen keskeyttämiseen toisella asteella. Tyypillisinä haasteina näillä nuorilla on ollut esimerkiksi heikko suomen kielen taito, perheen rajalliset mahdollisuudet tukea nuorta, haasteet sosiaalisissa suhteissa sekä negatiivinen suhtautuminen

koulunkäyntiin. Koulun työntekijät ovat huolehtineet nuoria valitessa, ettei hankkeen tuki ole päällekkäistä nuoren jo saaman muun tuen kanssa. (Hjort & Karsten 2022a; Hjort & Karsten 2022b.)

NINU-hankkeen työskentely nuorten kanssa alkaa yläkoulun 9. luokalla, ja hankkeen nuorisotyöntekijät kulkevat nuorten rinnalla toiselle asteelle. Toimintaan osallistuminen on nuorelle vapaaehtoista. Hankkeen tarjoama tuki muodostuu joustavasti nuoren tarpeiden ja toiveiden mukaan. Hanke toimii tiiviissä yhteistyössä koulun kanssa, ja tuen muodostumiseen vaikuttaa myös koulun työntekijöiden näkemys siitä, millaista tukea nuori tarvitsee. NINU-hankkeen työskentely ulottuu koulun ulkopuolelle – työskentelyssä otetaan nuori ja nuoren elämä kokonaisvaltaisesti huomioon. Yhteistyötä tehdään koulun lisäksi nuoren elämässä olevien tärkeiden henkilöiden, kuten huoltajien kanssa. Hanke on tukenut nuoria esimerkiksi kesätyön etsimisessä, koulutusvalintojen pohtimisessa, itsenäistymisessä ja omien vahvuuksien tunnistamisessa. Nuorten kanssa on muun muassa harjoiteltu työhaastatteluja, käyty tutustumassa uuteen kouluun, pohdittu raha-asioita, tutustuttu uusiin harrastuksiin ja tehty retkiä. (Hjort & Karsten 2022a; Hjort & Karsten 2022b.)

Hankkeen tavoitteena on tukea nuoria nivelvaiheessa niin, että mahdollisimman moni nuori löytää itselleen mielekkään opiskelupaikan ja kiinnittyy toiselle asteelle. Lisäksi hankkeen tavoitteena on kerätä tietoa tuen tarpeista sekä luoda oppilaan nivelvaihetta tukeva yhteistyömalli nuorisotyön ja koulun välille. (Hjort & Karsten 2022a; Hjort & Karsten 2022b.) NINU-hankkeen työntekijät ovat huolissaan oppivelvollisuuslain muutoksesta. Lakimuutoksen myötä nuoren on tehtävä ratkaisu opiskelupaikasta viimeistään peruskoulun yhdeksännellä luokalla, vaikka haaveammatti ei olisi vielä selvinnyt. Samalla, kun uudistus on myönteinen siltä kannalta, että koulupudokkuutta ei käytännössä pitäisi enää päästä syntymään, on riskinä se, että nuori päätyy itselle sopimattomaan koulutukseen. Koulutus ei välttämättä ole nuoren toiveen tai kykyjen mukainen, vaan se saattaa esimerkiksi olla liian vaativa tai epämotivoiva. Peruskoulun opinto-ohjaaja valvoo, että nuori aloittaa opinnot toisella asteella, mutta mikäli koulutusvalinta osoittautuu myöhemmin syksyllä vääräksi, nuori ei saa enää tukea peruskoulusta. NINU-hankkeen nuorisotyöntekijät toteavat tärkeäksi erilaisten koulutusmahdollisuuksien riittävyyden lisäksi sen, että siirtymävaiheessa epäröivän nuoren rinnalla on tuttu aikuinen, joka voi tarvittaessa olla siirtämässä hiljaista tietoa nuoresta uuden koulun työntekijöille. Tämä aikuinen on tarvittaessa tukemassa uuteen kouluun kiinnittymisessä tai apuna pohtimassa uusia vaihtoehtoja koulutukselle. (Hjort & Karsten 2021.)

3 Nivelvaihe

3.1 Nivelvaiheen määritelmä

Nivelvaihe on vakiintunut termi, jolla kuvataan siirtymää eri opintoinstituutioiden rajakohdissa. Nivelvaiheen termi kattaa alleen kaikki koulutussiirtymät, mutta tyypillisesti sillä tarkoitetaan siirtymää peruskoulusta toiselle asteelle. (Pietikäinen 2007: 4.) Tässä opinnäytetyössä nivelvaiheella tarkoitetaan juuri tätä siirtymää.

Nivelvaihe on pelkän peruskoulusta toiselle asteelle siirtymän lisäksi ymmärrettävä laajempina vaiheena, jossa nuori alkaa selkeyttää omaa suuntautumistaan ja pyrkimyksiään, sekä tekee tärkeitä koulutusväyliä ja ammattiuraansa koskevia ratkaisuja (Opetusministeriö 2005: 10–11). Nämä koulutukselliset nivelkohdat ovat nuorelle haastavia hetkiä, joiden onnistumiseen vaikuttavat monet asiat, kuten tiedonhankinta- ja analysointitaidot, itsetuntemus ja elämäntilanne. Nivelvaiheessa omalle alalle hakeutuessaan nuori tarvitsee yksilöllistä ohjausta, jossa huomioidaan nuoren tuen tarve ja elämäntilanne kokonaisvaltaisesti. Nivelvaiheessa nuori voi päästä etenemään toiveensa mukaiseen koulutukseen. Toisaalta on mahdollista, että nuori putoaa polulta kokonaan ja on siten syrjäytymisvaarassa. (Harjunpää & Ågren & Laiho 2017: 13, 17–18, 71.) Huomion arvoista on, että nivelvaiheen on todettu olevan erityisen kriittinen niiden nuorten kohdalla, jotka ovat jo valmiiksi erilaisista syistä johtuen syrjäytymisvaarassa. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaisella tai erityistä tukea saavalla opiskelijalla on muita korkeampi riski jäädä nivelvaiheessa opintojen ulkopuolelle tai keskeyttää opinnot. (Opetusministeriö 2005: 10–11; THL 2022.)

3.2 Tuki nivelvaiheessa ja uusiin opintoihin kiinnittyminen

Nivelvaiheen tuen tavoitteena on kiinnittää nuori tämän kiinnostuksiin, kykyihin ja elämäntilanteeseen sopivaan toisen asteen koulutukseen. Nivelvaiheen tuen tulisi olla suunnitelmallista ja pitkäjänteistä, jolloin nuori saisi koko yläkoulun ajan tukea elämäntaitojen, oppimaan oppimisen taitojen, yhteisöllisten ja viestintätaitojen sekä tulevaisuustaitojen kasvattamiseen. (Peränen 2021: 2–4.)

Opinto-ohjaajan rooli on nivelvaiheessa tukea tarvitsevan nuoren ohjauksessa merkittävä. Jossain tapauksissa tarvitaan opinto-ohjaajan osaamisen lisäksi laaja-alaisempaa näkemystä, ja on tarpeen, että ohjausverkostoon kuuluu muitakin nuoren tuntevia am-

mattilaisia. Nivelvaiheen yhteistyöverkostoon voi kuulua oppilaitoksien ja huoltajien lisäksi esimerkiksi työelämän, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntoutus- ja palveluverkoston edustajia. Oleellista on käynnistää moniammatillinen yhteistyö nivelvaiheen tukemiseksi mahdollisimman varhain yläkoulussa, jotta nuoren kanssa käytävä vuoropuhelu ja eri toimijoiden välinen asiantuntijuuden jakaminen mahdollistuu, ja siten nivelvaiheen siirtymän tuki ja ohjaus rakentuu nuoren kokonaistilanteen ympärille. (Ruotsala ym. 2020: 4–5, 10, 26.) Sujuvien siirtymien kansallisen koordinoitihankkeen selvityksen mukaan koulun ohjauspalveluista saatava riittävä tuki sekä sujuva moniammatillinen verkostoyhteistyö ovat keskeisiä nivelvaiheen siirtymää edistäviä ja tukevia tekijöitä. Moniammatillinen yhteistyö nivelvaiheessa mahdollistaa moninäkökulmaisen työotteen ja sektorirajat ylittävän yhteistyön, jolla voidaan parhaiten vastata nuorten moniolotteisiin ongelmiin. (Harjunpää ym. 2017: 17.)

Opetushallituksen vuonna 2018 tekemässä tutkimuksessa koskien nuorten koulutus- ja uravalintojen tekemistä koulutuksen järjestäjät toivat esille epäilyksiään siitä, tarjotaanko kaikille oppilaille tasapuolista ja kattavaa opinto-ohjausta. Heidän mielestään opiskelijoiden joukossa oli erityisesti pääkaupunkiseudulla yhä niitä, joilla on epärealistinen kuva opinnoista ja tulevasta ammatista. Raportin mukaan myös oppilaat kokivat, että peruskoulussa saatu informaatio sekä opinto-ohjaajan tietämys ja aktiivisuus on vaihtelevaa. Tutkimuksessa sekä koulutuksen järjestäjät että oppilaat näkivät tarpeellisenä päästä eri kouluihin paikan päälle tutustumaan. Tutustumiskäyntien avulla hakuvaihtoehtojaan pohtiva oppilas voi saada enemmän konkreettista tietoa eri koulutusvaihtoehtoista. Pääkaupunkiseudulla arvioitiin olevan muita alueita huonompi mahdollisuus päästä tutustumaan eri kouluihin. (Jauhola & Kortelainen 2018: 47–48.)

Euroopan sosiaalirahaston rahoittama Vetovoimala-hanke (2018–2020) kehitti nivelvaiheessa tukea tarvitsevan ohjauskäytänteitä. Ohjausmallin mukaan nivelvaiheen ohjauksen perusta on nuoren ja ohjaavan aikuisen luottamuksen rakentuminen. Luottamusta on rakennettava aidon kiinnostuksen, arkisten vuorovaikutustilanteiden ja kohtaamisten avulla, ja sen rakentumiselle on annettava aikaa. Ohjaustyöskentely keskittyy nuorten omien toiveiden ja vahvuuksien ympärille, ja on hyvä huomioida, että nuorelle tärkeät asiat ja voimavarat voivat löytyä myös koulun ulkopuolelta. Samalla on oltava realistinen tulevaisuuden suunnitelmien suhteen. Nivelvaiheessa tulevaisuuttaan pohtivaa nuorta on autettava näkemään omat mahdollisuutensa, ja myös tiedostamaan mahdolliset esteet sekä haastavat asiat. Ohjaajan on ikään kuin toimittava nuoren peilinä ja autettava minäkäsityksen muodostumisessa. Jatko-opintoihin ja uuteen elämäntilanteeseen liittyvät pelot ja huolet on hyvä nostaa esiin ja antaa niiden käsittelyyn tilaa. Nuoren asioiden äärelle pysähtyminen on hakeutumisvaiheen ohjauksen kantava

voima. Keskeistä on kohdata nuori kunnioittaen häntä oman elämänsä parhaana asiantuntijana. (Ruotsala ym. 2020: 4, 9–10.)

Nuoren nivelvaiheessa mukana olevien eri toimijoiden kesken tapahtuva huolellinen tiedonsiirto on tärkeä tukimuoto. Esimerkiksi nuoren vahvuudet, elämäntilanne, opiskelutaidot ja tuen tarve ovat opiskelujen kannalta keskeisiä tietoja, joita uuden oppilaitoksen on hyvä saada nuoresta. Kaikkeen nivelvaiheen siirtymäprosessiin liittyvään tiedonsiirtoon kuuluu olennaisesti nuoren ja mahdollisesti tämän huoltajien kuuleminen ja osallistuminen. Kaikkien osapuolten selkeä ja todenmukainen käsitys tulevien opintojen sisällöstä ja tavoitteista mahdollistaa sen, että uudessa oppilaitoksessa osataan ennakoita tarvittavia tukitoimia. (Peränen 2021: 7.)

Nivelvaiheen tukitoimien avulla pyritään varmistamaan onnistunut siirtymä ja uusiin opintoihin kiinnittyminen. Kiinnittymisellä opintoihin tarkoitetaan tunnetta oikeassa paikassa olemisesta, joka näkyy haluna panostaa opiskeluun. Nuoren opintoihin kiinnittymisen ja sitoutumisen kannalta ensimmäinen opiskeluvuosi on tärkein, sillä opintojen alussa oman paikan löytäminen ja kokemus yhteisöön kuulumisesta on opiskelumotivaation säilymisen kannalta tärkeää. Sitoutunut henkilöstö, moniammatillinen yhteistyö, riittävä ja oikea-aikainen ohjaus sekä ryhmäyttäminen ovat kiinnittymisen onnistumiselle merkittäviä vaikuttimia. (Harjunpää ym. 2017: 18–19.)

3.3 Nuoruus nivelvaiheessa – identiteetin rakentuminen alkaa

Nuoruus on suurten kehityskulkujen aikaa, sillä se pitää sisällään monia fyysisiä, psyykkisiä sekä sosiaalisia muutoksia. Abstraktin ajattelun kehittymisen myötä nuorelle muodostuu käsitys itsestään aktiivisena toimijana, ja nuoruudessa ihminen alkaa ohjata omaa kehitystään yhä enemmän itse. Itsenäiset päätökset, kuten kaveripiirin, harrastusten ja koulutuksen valinta, luovat pohjaa nuoren elämänsäkululle. (Nurmi ym. 2018: 142–153.) Psykologian kehitystehtäväteorian vuonna 1948 kirjoittanut Robert Havighurst listaa nuoruuden tärkeimmiksi kehitystehtäviksi koulutukseen hakeutumisen ja ammatinvalinnan. Kehitystehtävissä onnistuminen on tärkeää nuoren tulevaisuuden kannalta. Koulutuksella on merkittävä vaikutus myöhempisiin uramahdollisuuksiin ja se on suuri yhteiskuntaan sopeuttava tekijä. Kaikkein kriittisimmät vaiheet nuoren koulutuspolulla ovat nivelvaiheet. Nivelvaiheen onnistumiseen yhteisvaikuttavat ainakin koulumenestys, motivaatio ja hyvinvointi. (Nurmi ym. 2018: 162.) Vuonna 2019 tehdyn suomalaisen tutkimuksen mukaan nuorten tukeminen on tärkeää juuri siirtymävaiheiden aikana, sillä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen on tutkimusten perusteella yhdistetty mielenterveyden ja talouden ongelmiin. Mielenterveyden sekä talouden

ongelmat ovat riskitekijöitä syrjäytymiselle, mutta näiden ongelmien lisäksi syrjäytymisen syynä voivat olla avun riittämättömyys sekä sen vääräaikaisuus. Artikkelissa todetaan, että koulutukseen ja työelämään siirtyminen, siirtymän kehityskulku ja niissä tukeminen ovat yhteiskuntamme keskeisimpiä haasteita. (Paananen ym. 2019: 115–123.)

Kehityopsykologisesta näkökulmasta nuoruudessa ihminen alkaa enenevässä määrin muodostaa identiteettiään eli käsitystä itsestään. Käsitys muovaantuu, kun nuori oppii itsestään asioita. Keskeistä nuoren identiteetin muodostumiselle on oman minän, omien toiveiden ja tavoitteiden pohtiminen. (Nurmi ym. 2018: 142–153.) Nuoruudessa nuori etsii itseään ja paikkaansa yhteiskunnassa sekä haaveilee tulevaisuudesta. Nuori voi olla jo ruumiinrakenteeltaan ja älyltään kypsä, mutta todellisuudessa nuoren sisäinen tunnemaailma ja oman yksilöllisyyden rakentuminen ovat vasta alussa. (Dunderfelt 2011: 92.) Oman kehityksen ja elämän ohjaaminen perustuu nuoren motivaatioon ja tavoitteisiin sekä ympäristön mahdollisuuksiin ja rajoituksiin. Elämää ohjatakseen nuori tarvitsee kykyä suunnitella tulevaisuuttaan. Abstraktin ajattelun myötä kehittyvän suunnittelutaidon lisäksi esimerkiksi nuoren minäkuva vaikuttaa siihen, miten optimistisesti nuori uskoo omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa ja kykyihinsä, ja siten asettaa itselleen tavoitteita ja luo suunnitelmia. Minäkuvan ja identiteetin muodostuminen on nuoruudessa keskeistä, sillä ne vaikuttavat nuoren tapaan toimia esimerkiksi uusissa ja haastavissa tilanteissa. Kielteinen minäkuva johtaa haasteellisten tehtävien välttelyyn. Nuorella voi esimerkiksi olla vääristynyt käsitys omista kyvyistään ja hän voi pelätä epäonnistumista, eikä siksi uskalla hakea vaikeaksi kokemiinsa opintoihin. Myönteinen minäkuva johtaa puolestaan suhteellisen optimistisiin suunnitelmiin ja suoraviivaiseen toimintaan. Nuoren minäkuvalle luo pohjaa kaikki palaute, jota tämä saa omista kyvyistään, vahvuuksistaan ja heikkouksistaan työskennellessään valitsemiensa tavoitteiden saavuttamiseksi. Usein nuoruudessa tärkeimpiä ovat ulkonäköön, koulumenestykseen ja harrastuksiin liittyvät sekä ikätovereiden antamat palautteet. Lisäksi erityisesti erilaisten nivelvaiheiden, kuten koulutussiirtymien sekä muiden stressaavien elämäntilanteiden on havaittu vaikuttavan nuoren minäkäsitykseen. Siirtymien vaikutus on voimakasta juuri siirtymän aikana verrattuna aikaan niiden välillä. Siirtymät vaikuttavat usein kielteisesti nuoren minäkäsityksen muodostumiseen, joskin niiden vaikutukset palautuvat yleensä ajan myötä. (Nurmi ym. 2018: 146–161.)

4 Koulu toimintaympäristönä

Koulu käsitetään perinteisesti muodollisena eli formaalina kasvatuksen ja koulutuksen instituutina. Tämä tarkoittaa, että koulussa kasvatusta ohjaa tyypillisesti lainsäädännön ja muiden virallisten säädösten, kuten valtakunnallisten opetussuunnitelmien määrittelemät tavoitteet ja toimintamuodot, sekä kronologisuus ja hierarkia. On kuitenkin hyvä huomioida, että koulua ei tule tarkastella pelkästään tästä näkökulmasta, vaan todellisuudessa koulussa tapahtuu rinnakkain monenlaisia kasvun ja kasvatuksen prosesseja, jotka eivät ole pelkästään formaaleja. Lapset ja nuoret viettävät koulussa valtaosan arjestaan, ja oppivat siellä paljon muutakin kuin mitä oppitunneilla käsitellään. Koulun toimintakulttuurilla on kasvatuksellisia vaikutuksia, sillä koulussa nuoret omaksuvat käsityksiä siitä, miten yhteiskunnassa toimitaan ja mitä heiltä odotetaan. (Nivala & Ryyänen 2019: 235–237, 239–240.)

4.1 Koulun toimijat ja kolmiportainen tuki

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) velvoittaa, että peruskoulussa työskentelee opetushenkilökunnan lisäksi kuraattori, psykologi sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista opiskeluhuoltoa toteutetaan monialaisena yhteistyönä. Opiskeluhuollon tarkoituksena on edistää ja ylläpitää oppilaan sosiaalista hyvinvointia, fyysistä ja psyykkistä terveyttä sekä oppimista (Opetushallitus 2022a). Opiskeluhuoltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä, eli koko oppilaitosyhteisöä koskevana, että yksilökohtaisena, eli yksittäiselle oppilaalle annettavana palveluna. Kuraattori tukee oppilaita ja heidän perheitään sosiaalityön keinoin. Psykologi auttaa oppilasta esimerkiksi oppimisvaikeuksissa, tarkkaavaisuuden ja työskentelyn pulmissa sekä erilaisissa kriisitilanteissa. (Helsingin kaupunki 2020.) Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013).

Perusopetuslain (628/1998 § 11a) mukaan oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista oppilaanohjausta. Vuonna 2020 voimaantullut lakimuutos edellyttää lisäksi, että 8. ja 9. vuosiluokilla annetaan tehostettua oppilaanohjausta niille oppilaille, jotka tarvitsevat tukea jatko-opintoihin hakeutumisessa. Yläkoulussa opinto-ohjaaja on päävastuussa oppilaanohjauksesta. Oppilaanohjauksen tehtävänä on muun muassa kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. (Opetushallitus 2022b.)

Oppilaalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea (Perusopetuslaki 628/1998). Koulunkäynnin tukena on kolmiportainen tuki, jonka tasot ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Oppilas voi saada kerrallaan yhdentasoista tukea ja lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista yksilökohtaista oppilashuoltoa. Yleistä tukea voidaan antaa heti, kun sille on tarvetta. Yleisellä tuella tarkoitetaan sellaisia yksittäisiä tukitoimia, joilla voidaan vaikuttaa oppilaan tilanteeseen koulun arjessa jo varhaisessa vaiheessa. Jos yleinen tuki ei riitä, on oppilaalla oikeus saada tehostettua tukea. Tehostetun tuen tarve arvioidaan moniammatillisessa työryhmässä. Tehostettu tuki on yleistä tukea yksilöllisempää ja jatkuvampaa. Tehostetun tuen ollessa riittämätöntä oppilas voi saada erityistä tukea. Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Erityiseen tukeen sisältyy erityisopetus sekä muu tarvittava tuki. (Opetushallitus 2022c.)

4.2 Oppivelvollisuuden laajeneminen

Suomessa vakinaisesti asuvia lapsia koskee oppivelvollisuuslaki (1214/2020). Oppivelvollisuuslain tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys, sekä edistää yhdenvertaisuutta mahdollistamalla itsensä kehittäminen omien kykyjen ja tarpeiden mukaisesti. Lisäksi oppivelvollisuudella tähdätään korkeampaan osaamis- ja koulutustasoon, oppimiseröjen kaventamiseen, koulutuksellisen yhdenvertaisuuden lisäämiseen, tasa-arvoon ja nuorten hyvinvointiin. (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020.)

Vuonna 2021 oppivelvollisuuslakiin tuli muutos, joka koskettaa erityisesti 9-luokkalaisia eli opintojensa nivelvaiheessa olevia nuoria. Lakimuutoksen myötä oppivelvollisuus päättyy vasta, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun nuori on hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon. Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteena on nostaa koulutustasoa kaikilla koulutusasteilla, pienentää oppimiseröjä sekä lisätä koulutuksellista tasa-arvoa ja nuorten hyvinvointia. Laki velvoittaa, että jokainen perusopetuksen oppimäärää oppivelvollisena suorittava nuori hakeutuu toiselle asteelle ja jatkaa opintoja heti yläasteen päätyttyä. (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020.)

Perusopetuksen jälkeinen koulutus suoritetaan usein lukiossa tai ammattikoulussa, mutta näiden lisäksi oppivelvollisuutta voi suorittaa peruskoulun ja toisen asteen väliin sijoittuvassa tutkintoon tähtäävässä koulutuksessa. Tällaisia koulutuksia ovat esimerkiksi perusopetuksen lisäopetus, ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus VALMA ja lukiokoulutukseen valmentava koulutus LUVA. Syksyllä 2022 nämä kaikki

yhdistettiin tutkintokoulutukseen valmentavaksi koulutukseksi TUVA:ksi. Vaativaa erityistä tukea saavat nuoret voivat suorittaa oppivelvollisuutta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa TELMASSA. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021.)

5 Nuorisotyö

Nuorisotyön toteuttamisesta säädetään Nuorisolaissa (1285/2016). Nuorisolain mukaisella nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa. Vastuu nuorisotyön toteuttamisesta on kunnilla, mutta toimintamuotoja ei määritellä laissa. Kuntien tulee luoda edellytykset nuorisotyölle sekä järjestää nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja. Kunta voi järjestää palveluita itse tai ostaa palvelut muilta toimijoilta. Lisäksi nuorilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta ovat lakisääteisiä tehtäviä, joiden tarjoaminen on kunnille vapaaehtoista. Palveluita tarjottaessa ne on järjestettävä nuorisolain mukaisesti. (Ahonen-Walker 2022.)

Nuorisotyötä säädellään laissa vain vähän, ja sitä voidaan toteuttaa eri tavoin eri toimintaympäristöissä. Toiminnalla voi olla erilaiset puitteet ja työmuodot, mutta lähtökohdana ovat nuorten tarpeet ja toiveet. Nuorisotyöllä nähdään olevan monenlaisia tehtäviä ja tavoitteita, jotka koskettavat nuoren elämää kokonaisvaltaisesti. Nuorisotyö on sosiaalipedagogista toimintaa, jossa korostuu yhteisöllisyys ja dialogisuus. Sen tehtävänä on kulkea nuoren rinnalla, tukea itsenäistymistä ja oman identiteetin löytämistä sekä edistää nuorten yhteiskunnallisen toimintakyvyn vahvistumista. Lisäksi nuorisotyön tavoitteena on vahvistaa nuoren suhdetta toisiin nuoriin, omaan lähiympäristöön sekä nuoren tarvitsemiin palvelujärjestelmiin. Nuorisotyön toiminta ajoittuu nuorten vapaa-aikaan ja siihen osallistuminen on vapaaehtoista. Vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta on keskeistä sosiaalipedagogisessa nuorisotyössä, sillä silloin nuori voi itse miettiä omaa mielipidettään ja tahtoaan sekä harjoitella itsenäisten päätösten tekemistä. Nuorisotyön toiminnalla tarjotaan nuorille mahdollisuus toteuttaa itseään, tehdä itselleen mieleisiä asioita ja viettää aikaa yhdessä muiden nuorten ja turvallisten aikuisten kanssa. (Nivala & Ryyänen 2019: 244–245; Kinnunen 2015: 61–63.)

5.1 Nuorisotyön ammattietiikka

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssin sekä Nuoriso- ja Liikunta-alan asiantuntijat ry:n eli Nuoli ry:n yhteistyössä kirjatut nuorisotyön ammattieettiset ohjeet (2020) ilmaisevat nuorisotyön asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa. Ohjeiden tehtävänä on kertoa työn tarkoituksesta ja toimintatavoista sekä antaa perusta pohdinnalle oikeasta ja väärästä. Ammattieettisten ohjeiden mukaan nuorisotyön tavoitteena on, että jokainen nuori saavuttaa omien voimavarojensa ja näkemystensä mukaisen paikkansa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä ja kokee elämänsä merkitykselliseksi.

Nuorisotyön tehtävänä on tarjota nuorille yhteisöllistä toimintaa, tukea nuorten kasvua yksilönä ja ryhmänä sekä vahvistaa nuoren osallisuutta hänen omassa yhteisössään ja yhteiskunnassa. Nuorisotyön toiminta perustuu aina vapaaehtoisuuteen. Se tarjoaa mahdollisuuden itsenäiselle toimijuudelle ja unelmien toteuttamiselle. Nuorisotyötä kehitetään nuorten tarpeiden ja nuorisokulttuurien muutosten mukaan. (Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet 2020.)

Nuorisotyöntekijä on ammattilainen, joka näyttäytyy nuorelle helposti lähestyttävänä ja samaistuttavana henkilönä. Nuorisotyöntekijä toimii yhdenvertaisesti, oikeudenmukaisesti ja moninaisuutta kunnioittaen sekä ottaa huomioon yhteisöllisestä toiminnasta ulkopuolelle jääneet nuoret. Nuorisotyöntekijän tehtävänä on puuttua nuoren kasvua kehitystä tai terveyttä uhkaavaan toimintaan sekä tunnistaa nuorten erilaisia tarpeita. Nuorisotyöntekijä tukee nuoria omien vahvuuksien tunnistamisessa ja kehittää turvallista toimintaympäristöä yhdessä nuorten kanssa. Nuorisotyön avulla voidaan nostaa esille yhteiskunnallisia epäkohtia. Nuorisotyöntekijä tuo esille nuorten näkökulmaa nuorisopoliittiseen keskusteluun. Hän kannustaa nuoria käyttämään omia vaikuttamismahdollisuuksiaan. Lisäksi nuorisotyöntekijä kehittää ja vahvistaa omaa osaamistaan ja ammattialaansa sekä nuorisotyön roolia monialaisessa yhteistyössä. (Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet 2020.)

5.2 Koulussa tehtävä nuorisotyö

Koulussa tehtävällä nuorisotyöllä ei vielä ole vakiintunutta termiä, vaan sitä nimitetään esimerkiksi koulunuorisotyöksi, koulun ja nuorisotyön yhteistyöksi ja koulussa tehtäväksi nuorisotyöksi. Tämä osoittaa, että nuorisotyö ei ole vielä vakiinnuttanut paikkaansa koulussa. Lisäksi se on merkki siitä, että koulussa tehtävän nuorisotyön tavoitteita ja työskentelytapoja vielä mallinnetaan. (Jurvanen ym. 2021.) Nuorisotyö tuo kouluun uudenlaisia aikuisrooleja ja erilaista osaamista. Nuoren näkökulmasta koulussa

työskentelevät eri alojen ammattilaiset rikastuttavat koulun roolikenttää. Jokaisella koulun aikuisella on oma tapansa lähestyä nuoria, ja siksi nuorten suhteet aikuisiin rakentuvat eri tavoin. Hyvä, vuorovaikutuksellinen suhde voi muodostua eri oppilailla eri aikuisiin. Nuoren ympärillä tulisi olla useita turvallisia aikuisia, joiden kanssa ottaa puheeksi myös vaikeita asioita. Luotettavien ja turvallisten aikuissuhteiden rakentaminen on koko koulu yhteisössä toimivien aikuisten tehtävä. (Kiilakoski 2016: 37–40.)

Suomessa koulun ja nuorisotyön yhteistyön aloittamisajankohtaa on hankala todeta tarkasti, sillä kaikkea toimintaa ei ole kirjattu ylös. Kuitenkin pitkäkestoisemman, suunnitelmallisemman ja tavoitteellisemman yhteistyön arvioidaan alkaneen 2000-luvulla. Viime vuosina nuorisotyö ja koulu ovat alkaneet kehittää keskinäistä yhteistyötään aktiivisesti. Aiemmin erikseen tahoillaan toimineet ammattiryhmät ovat alkaneet etsiä tapoja sulautua enemmän yhteen, ja eri puolella Suomea on kehitetty nuorisotyön ja koulun yhteistyöhankkeita. Nuorisotyön ja koulun toimiessa rinnakkain on nähty, että yhteistyöllä voidaan vastata nuorten hyvinvoinnin haasteisiin kokonaisvaltaisemmin. (Kiilakoski 2016: 8–12, 54.) Nuorisotyöllä ja peruskoululla on nähtävissä yhteisiä tavoitteita, jotka perustuvat nuorisotyön osalta nuorisolakiin (1285/2016) ja koulun osalta perusopetuslakiin (628/1998) sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus 2014). Yhteisten tavoitteiden tunnistaminen on hyvä lähtökohta nuorisotyön ja koulun yhteistyön kehittämiseksi. Yhteisiä tavoitteita ovat ainakin nuorten kasvun tukeminen, tasa-arvo, osallisuus, yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys ja kestävä kehitys. (Nuorisolaki 1285/2016 § 2; Perusopetuslaki 628/1998 § 2; Opetushallitus 2014: 9.)

Tällä hetkellä koulussa tehtävää nuorisotyötä on korostettu muun muassa Valtioneuvoston hyväksymässä poikkihallinnollisessa valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa VANUPO 2020-2023, jonka tavoitteena on nuorisotyön ja nuorisopolitiikan keinoin edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Yksi VANUPON tehtävistä on edistää erityisesti nuorisotyötä perusopetuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020: 15.) Myös perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämissuunnitelmassa Oikeus oppia 2020–2022 vahvistetaan koulujen moniammatillisia toimintamalleja ja toimenpiteissä huomioidaan erityisesti oppimisen nivelvaiheiden tuki ja oppivelvollisuuden laajentaminen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019).

Helsingissä koulujen moniammatilliseen toimijakuntaan on viime vuosien aikana tullut erilaisten hankkeiden myötä nuorisotyöllistä lisäosaamista. Hankkeilla on kehitetty nuorisotyön ja koulun yhteistyötä. NINU-hankkeen lisäksi koulun ja nuorisotyön yhteistyötä

on ollut kehittämässä muun muassa Me-koulukehittämishanke, jonka tavoitteena on ollut mallintaa tiettyihin helsinkiläiskoiluihin kouluvalmentajan työtä. Hankkeessa peruskouluille tarjottiin mahdollisuutta palkata kouluunsa kouluvalmentaja koulun omalla rahoituksella tekemään syrjäytymistä ehkäisevää työtä. Kouluvalmentajan työ alkoi kaksivuotisena kokeiluna kesään 2021 saakka. Tällä hetkellä kouluvalmentajien työnkuvaa pyritään jatkokehittämään Oikeus oppia –ohjelman avulla, joka päättyy 2022 vuoden lopussa. Lukuvuoden 2021–2022 aikana kouluvalmentajia työskenteli Helsingissä yhteensä 20 eri koulussa. Kouluvalmentajakokeilun tavoitteena on ehkäistä nuorten syrjäytymistä ohjaamalla nuoria tarkoituksenmukaisiin palveluihin, edistämällä koulun ja kodin yhteistyötä sekä tukemalla oppilaiden tunnetaitoja, sosiaalisia taitoja ja itseilmäilyn taitoja. (Kähkönen & Puttonen 2020: 19.) Kokeiluun osallistuneiden koulujen työntekijöiden mukaan kouluvalmentajilla on ollut tärkeä rooli nuorten tukemisessa, mutta pysyvien muutosten saavuttamiseksi hanketyössä kehitettyjä työtapoja tulisi jatkaa (Helsingin kaupungin arviointikertomus 2020: 40–41).

NINU-hankkeen yhteistyökouluiksi ovat valikoituneet sellaiset koulut, joissa on työskennellyt kouluvalmentaja. Hanke on siten sijoittunut sellaisiin kouluihin, joissa nuorisotyö on jo ollut osa koulun arkea. Lisäksi toisen yhteistyökoulun tiloissa sijaitsee alueen nuorisotalo. Nuorisotyön sijoittuminen kouluun voi olla haastavaa, sillä koulu on yhteiskunnallinen instituutio, jonka toimintaa ohjaavat säännöt ja tietty päivärytmi. Nuorisotyön on mukauduttava koulun päiväjärjestykseen ja koulupäivän aikana nuoria voidaan tavata rajallisesti. Nuorisotyön vakiintuminen kouluympäristöön voi olla hankalaa myös siksi, että sitä ei ole sisällytetty opetussuunnitelmaan tai liitetty koulun tavoitteisiin. (Kiilakoski 2016: 31, 37–39, 156.) Koulun toimintaa, tavoitteita ja toimintamalleja ohjaavat perusopetuslaki (628/1998) ja oppivelvollisuuslaki (1214/2020). Laissa ei ole säädetty koulussa tehtävän nuorisotyön toteuttamisesta, ja koulussa tehtävällä nuorisotyöllä voi olla kuntien välisiä eroja. Tällä hetkellä koulussa tehtävän nuorisotyön toteutuminen voi olla yksittäisten toimijoiden varassa, sillä nuorisotyön sisällyttämistä kunnan omaan perusopetuksen opetussuunnitelmaan ei velvoiteta laissa.

Nivelvaiheen nuorisotyö on uusi tukimuoto jo olemassa olevien palvelu- ja tukijärjestelmien rinnalle, ja se on yksi esimerkki koulussa tehtävästä nuorisotyöstä. Nivelvaiheen nuorisotyötä on kehitetty useilla eri hankkeilla ympäri Suomen. Nivelvaiheen nuorisotyö sijoittuu pääosin kouluympäristöön. Sen tarkoituksena on tavoittaa niitä nuoria, joilla on vaikeuksia perusopetuksen jälkeisiin opintoihin siirtymisessä, ja joita muu palvelujärjestelmä ei pysty tukemaan. Nivelvaiheen nuorisotyö pyrkii tukemaan nuorta uusien opintojen käynnistämisessä ja niihin kiinnittymisessä. (Hjort & Karsten 2022a; Hjort & Karsten 2022b.)

6 Sosiaalipedagoginen työote

Sosiaalipedagogiikan ydin ja peruskysymys koskevat sosiaalisten ongelmien pedagogista ehkäisyä ja lievittämistä, syrjäytymisuhan alla elävien yhteiskuntaan integroitumisen edistämistä, hyvinvointia sekä elämänhallintaa ja sen tukemista elämänkaaren eri vaiheissa. Sosiaalipedagogiikka tarjoaa toiminnallisen näkökulman siihen, miten ihmiset tulisi ihmistyössä kohdata tai miten heitä tulisi kohdella. Sosiaalipedagoginen toiminta tähtää sosiaalisen syrjäytymisen pedagogiseen ehkäisyyn ja lievittämiseen. Toiminnalla halutaan saavuttaa ja tukea erityisesti niitä ihmisiä, joilla on vaikeuksia löytää paikkansa yhteiskunnan jäsenenä, ja joille aiheutuu huono-osaisuutta, hätää ja syrjäytymistä. (Hämäläinen 1999: 4–7, 29–32.) Sosiaalipedagogiikkaa voidaan pitää ajattelutapana, jossa huomio kiinnitetään ihmisen mahdollisuuksiin irrottautua sosiaalisista ongelmista pedagogisten kysymysten pohjalta. Pedagogisilla kysymyksenasetteluilla etsitään ratkaisuja ja kehitetään pedagogisia strategioita sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi. Sosiaaliin ongelmiin etsitään pedagogisia ratkaisuja. Tällä tarkoitetaan sitä, että sosiaalipedagogisessa työskentelyssä kiinnitetään huomio ihmisen inhimilliseen kasvuun ja mahdollisuuksiin oppia uutta. Syrjäytymiskierteestä voi sosiaalipedagogisen näkemyksen mukaan irrottautua uutta oppimalla, saavuttamalla elämäntaitoa ja motivoitumalla tekemään myönteisesti omaan elämään vaikuttavia päätöksiä, kuitenkin yhteiskunnallisia ristiriitoja sivuuttamatta. (Hämäläinen 2000: 16–19, 26, 30.)

Nuorisotyö on sosiaalipedagogista toimintaa ja sosiaalipedagogiikan toimintaympäristöistä perinteisin ja laajin. Sosiaalipedagogisessa nuorisotyössä nuoren kasvua tuetaan kulkemalla nuoren rinnalla, pohtimalla yhdessä elämän suuria kysymyksiä sekä tuemalla nuorta erilaisissa sosiaalisissa suhteissa, kuten vertais- ja aikuissuhteissa. (Niivala & Rynnänen 2019: 243–244.) Sosiaalipedagogisen ajattelun mukaan esimerkiksi subjektius, osallisuus, osallistuminen ja elämänhallinta ovat saavutettavissa kasvun ja siihen liittyvien prosessien myötä. Nuorisotyö mielletään näihin kasvuprosesseihin suuntautuvaksi kasvatustyöksi, jossa korostuvat muun muassa dialogisuus, pedagoginen toiminnallisuus, minä-sinä-vuorovaikutus, itsepuun auttaminen ja yhteisöllisyys. (Hämäläinen 2010: 186.) Tämän opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä ovat sosiaalipedagogisen työotteen ominaispiirteistä kaksi: toimijuus ja dialogisuus.

6.1 Ihminen toimijana

Punna, Malinen, Sevón ja Sihvonen (2017: 155) kuvailevat toimijuuden käsitettä yhdistäen eri tieteenalojen näkökulmia. Heidän mukaansa toimijuutta ovat ihmisen motivaatio, tahto, selviytymiskyky, pyrkimys intentionaaliseen toimintaan, valitseminen, aloitteellisuus, osallisuus, oppiminen tai hallinnan tunne. Sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa jokainen ihminen nähdään ja kohdataan toimijana tai vähintään toimijuuteen kykenevänä. Toimijuus koostuu ihmisen tahdosta, kyvyistä ja mahdollisuuksista toimia. Sosiaalipedagogiikassa toimijuutta tarkastellaan erityisesti ihmisten välisenä yhteistoimintana ja ihmiseltä toiselle tapahtuvina tekoina. Tähän näkökulmaan liittyy olennaisesti myös toimintaa merkityksellistävä puhe. Se auttaa ihmisiä pääsemään yhteisymmärrykseen muiden kanssa ja mahdollistaa yhteiselämän ylipäättään. Toiminnan ja puheen avulla ihminen voi tuoda esiin oman ainutlaatuisuutensa tässä maailmassa. Sosiaalipedagogisen näkemyksen mukaan ihmisen toimijuuteen liittyy myös moninaisuus ja pyrkimys sen säilyttämiseen, sillä vaikka meitä yhdistää ihmisyyys, olemme kaikki erilaisia. Erilaisuus ei kuitenkaan ole este yhteisymmärrykselle. Sen sijaan, jos moninaisuutta kitketään, ihmisen toimijuus estyy. Moninaisuutta kitkemällä rajoitettaisiin ihmisen vapautta ja toiminnan mahdollisuuksia. (Nivala & Ryyänen 2019: 95–96.)

Sosiaalipedagogisen toimijuuden määrittelyn takana on muun muassa Paulo Freiren (1921–1997) subjektikäsitys ja dialektisen toimijuuden teoria. Dialektisellä toimijuudella tarkoitetaan toimijuutta, joka muodostuu kahdesta eri ihmiselämän osa-alueesta: subjektiivisuudesta, eli persoonallisesta todellisuustulkinnasta (oma tietoisuus ja kokemukset) sekä objektiivisuudesta, eli historiallisista, poliittisista, sosiaalisista ja kulttuurisista olosuhteista tietyssä ajassa ja paikassa. Nämä olosuhteet vaikuttavat ajatteluamme ja toimintaamme asettaen niille ehtoja, jotka ovat kuitenkin muokattavissa. Freiren mukaan ihmisen kutsumus on olla subjekti, eli tietoinen toimija. Subjektina ihminen voi vaikuttaa vallitsevaan todellisuuteen. Tietoiseksi toimijaksi tullakseen ihmisen on kiinnityttävä ympäristöönsä ja siten kyettävä sujuvaan yhteiselämään yhteiskunnassa sekä kehitettävä kriittisiä valmiuksiaan. Valmiudet ovat edellytys omaehtoiselle toimijuudelle, eli valintojen tekemiselle ja ympäröivän todellisuuden muuttamiselle. Olennaista on kyky kuvitella vaihtoehtoja, unelmoida ja toivoa. Freiren ajatus ihmisen subjektiivisuudesta on keskeinen määritelmä sosiaalipedagogisen kasvattaja ja kasvaja –suhteen taustalla. Sosiaalipedagogisen näkökulman mukaan ihmisen subjektiivisuus kehittyy vain sellaisessa vuorovaikutuksessa, jossa häneen suhtaudutaan kasvunsa ja oppimisensa toimijana, ei kohteena. (Nivala & Ryyänen 2019: 97–99.) Sosiaalipedagogisessa työssä ihmisen

subjektiutta ja omaa toimijuutta pyritään vahvistamaan dialogisten kohtaamisten kautta (Hämäläinen 1999: 68).

6.1.1 Toimijuuden ja oman osallistumisen tukeminen

Yksi sosiaalipedagogisen työtteen ominaispiirteistä on ihmisen toimijuuden ja oman osallistumisen tukeminen. Sosiaalipedagogisen työn lähtökohtana on varmistaa, että ihminen itse osallistuu oman elämänsä valintoihin, ja hänen toimijuuden edellytyksiään vahvistetaan. Asioita ei päätetä eikä tehdä ihmisen puolesta. Kasvatustyössä, jota nuorisotyökin sen nonformaalissa merkityksessä on, kasvava nähdään oman kasvunsa subjektina. Kasvava on osallistuja kasvatussuhteessa, ei vain passiivinen kasvatuksen vastaanottaja. Laajemmin sosiaalisen työn ympäristöissä osallistumisen periaate tarkoittaa, että ihmisen tulee saada osallistua aktiivisesti asiakassuhteeseen ja omien asioidensa käsittelyyn. (Nivala & Rynänen 2019: 196–197.) Asiakkaan toimijuutta ja itseohjautuvuutta vahvistava työote on vastavuoroinen, ja siinä huomioidaan asiakkaan toimijuus ja osallisuus. Työskentely toimijuutta vahvistavasti edellyttää ymmärryksen siitä, että toimijuus on relationaalinen ja jatkuva prosessi, joka rakentuu vuorovaikutuksessa ammattilaisen ja asiakkaan kesken. Ammattilaisen on kyettävä kuulemaan asiakkaan tarpeita ja aloitteita, vahvistettava orastavaa motivaatiota sekä tuettava ja kannustettava häntä valinnoissaan ja päätöksissään. (Punna ym. 2017: 155–156.)

Sosiaalipedagogisessa lähestymistavassa ihminen ja ihmisen kasvu otetaan aina huomioon ja sitä tuetaan kokonaisvaltaisesti. Se tarkoittaa, että kohtaamisessa kaikki toimijat ymmärretään osana omaa aikaansa, paikkaansa ja sosiaalisia verkostojaan. Ihminen on työn keskiössä, ja jotta hänen elämänsä voidaan nähdä kokonaisuutena ja elämäntodellisuuttaan ymmärtää, tulee hänen päästä kertomaan omista kokemuksistaan, tuntemuksistaan ja ajatuksistaan. Työn tavoitteet määritellään yhdessä, ja oleellista on, että ne lähtevät ihmisen omien tarpeista ja toiveista. Kohti tavoitteita edetään ihmisen omien kykyjen mukaan, vahvuuksia ja mahdollisuuksia hyödyntäen ja kehittymistä tukien. Asiakastyössä toimijuutta edistävät ihmisen osallistumisen, valintojen tekemisen ja vastuun kantamisen mahdollistaminen ja niissä tukeminen. (Nivala & Rynänen 2019: 191–192, 197.) Toimijuuden tukemisessa keskeistä on tunnistaa ne asiat, jotka motivoivat yksilöä. Yksilön toiminta on pitkäjänteistä ja tuloksellista, kun toiminta itsesäännön on palkitsevaa, eikä sitä tehdä palkintojen vuoksi. Usein motivoivaksi koetaan sellainen toiminta, joka antaa kokemuksen omasta osaamisesta, vaikuttamisesta ja kuulumisesta. Ammattilaisen tehtävänä on mahdollistaa ympäristö näiden kokemusten saamiseen esimerkiksi tarjoamalla sopivia haasteita, tunnistamalla asiakkaan kykyjä sekä antamalla kehittävää palautetta. (Punna ym. 2017: 156.)

Sosiaalipedagogiikassa toimijuuden ja osallistumisen tukemiseen liittyvät keskeisesti termit voimaantuminen, valtautuminen, itseapuun auttaminen ja itsekasvatus. Sosiaalipedagogisessa toiminnassa ihmistä autetaan tunnistamaan, ymmärtämään ja hyödyntämään mahdollisuuksiaan vaikuttaa omaan elämäänsä ja yhteiskuntaan. Voimaantuminen viittaa yksilöllisen tason toimintaan, jossa ihminen löytää voimavaroja sekä itseltään että sosiaalisesta ympäristöstään. Keskeistä on, että ihmisellä on aktiivinen rooli elämäänsä koskevissa valinnoissa. Siten hänelle voi rakentua käsitys itsestään toimijana sekä tunne elämästä ymmärrettävänä, hallittavana ja merkityksellisenä. Tällaisen työskentelyn ja voimaantumisosuuden tuloksena ihmisen elämänhallinta vahvistuu. Valtautumisella viitataan enemmän rakenteelliseen ja yhteiskunnalliseen näkökulmaan, jossa ihminen voi haastaa vallitsevan yhteiskunnallisen, eriarvoisen tilanteen. Ihmistä tuetaan pyrkimyksessä muuttaa olosuhteitaan ja elämänehtojaan oikeudenmukaisemman yhteiskunnan nimissä. Itseapuun auttaminen ja itsekasvatus viittaavat ihmisen autonomian vahvistumisen, sisäisen kasvun ja oman tahdon tukemiseen. Tuloksena ihminen voi ymmärtää paremmin niin itseään kuin muitakin. (Nivala & Rynänen 2019: 197–201.)

Asiakkaan itseohjautuvuutta ja toimijuutta edistävät työtavat huomioivat asiakkaan elämäntilanteen ja arjen sekä lisäävät hänen vastuunottoaan omasta hyvinvoinnistaan. On kuitenkin tärkeää huomioida, että yksilön vastuuttaminen tai ihmisen näennäinen osallistaminen ei ole ihmisen toimijuutta. Silloin toimijuuden tilalla on yksin pärjäämään jätetty ihminen. Yksilöllistä vastuunottamista ei voida edellyttää tietyissä kriisitilanteissa, eikä silloin, jos valintojen tekemiseen ole tarjolla tukea tai todellisia vaikuttamisen mahdollisuuksia. (Nivala & Rynänen 2019: 203; Punna ym. 2017: 157.)

6.2 Dialoginen kohtaaminen

Dialoginen kohtaaminen on sosiaalipedagogisen työotteen ominaispiirre. Arkipuheessa dialogilla voidaan tarkoittaa ihmisten välistä keskustelua. Sosiaalipedagogiikassa sillä viitataan ihmisten väliseen erityislaatuiseen suhteeseen ja vuorovaikutukseen. (Nivala & Rynänen 2019: 112, 190.) Dialogista työtappaa ohjaa näkemys, jonka mukaan tieto ei ole pysyvä, muuttumaton fakta vaan se rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Mönkkönen 2002: Luku 3. Työntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus). Sosiaalipedagoginen toimija kohtaa ihmisen ihmisenä, eikä leimaa tätä esimerkiksi jonkin ongelman tai asiakasryhmän mukaan. Dialoginen vuorovaikutus on avointa kommunikointia, jossa toisiin ihmisiin suhtaudutaan tasa-arvoisesti ja kunnioittavasti. Dialoginen vuorovaikutus ei vaadi osapuolten samanmielisyyttä. (Nivala & Rynänen 2019: 112, 191.) Täydellistä yhteisymmärrystä ei voida saavuttaa, sillä vuorovaikutuksessa kaikki

osapuolet tulkitsevat asioita eri tavoin omien kokemustensa kautta. Parhaimmillaan dialogi opettaa sen molempia osapuolia, ja he pystyvät muuttamaan omia asenteitaan ja mielipiteitään. (Mönkkönen 2002: Luku 3. Työntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus.) Olennaista on vastavuoroisuus, jolloin jokainen osapuoli vaikuttaa vuorovaikutuksen kulkuun. Dialogifilosofi Martin Buber (1878–1965) kuvaa vastavuoroista dialogia sanaparilla Minä-Sinä ja minäkeskeistä vuorovaikutusta sanaparilla Minä-Se. Minä-Sinä sanaparilla viitataan dialogiseen suhteeseen, jota tulisi tavoitella. Siinä ihminen kohdataan ja nähdään omana itsenään. Tällaisen suhteen onnistuminen edellyttää sitä, ettei toista ihmistä pyritä muokkaamaan omien odotusten mukaan eikä itseään muuteta toisen kaltaiseksi. Minä-Sinä-suhteen vastakohtana on Minä-Se-suhde. Sitä kuvaa minäkeskeisyys ja laskelmoiva tai omistava asenne toista kohtaan. (Nivala & Ryyänen 2019: 112.)

Dialogisessa asiakassuhteessa ei edetä vain työntekijän tai asiakkaan ehtojen mukaan, vaan pyritään rakentamaan yhteistä ymmärrystä ihmisen elämäntilanteesta. Asiakasta tuetaan omien voimavarojen tunnistamisessa ja tavoitteiden löytämisessä, ja asiakkaan kanssa toimitaan yhdessä epäkohtien ratkaisemiseksi. Dialogisessa suhteessa ihminen kohdataan sellaisena kuin hän on, eikä häntä yritetä muuttaa omien toiveiden mukaisesti tai käytetä omien päämäärien saavuttamiseen. Dialogin kautta saatu kokemus nähdäksi ja arvostetuksi tulemisesta tukee ihmisen hyvinvointia. Dialogisuutta voidaan harjoitella, mutta aidon dialogisuuden onnistuminen on kiinni tilanteesta ja vuorovaikutuksen kaikista osapuolista. (Nivala & Ryyänen 2019: 112–114, 119, 190–191; Mönkkönen 2018: Luku 5. Dialogisuus asiakastyössä.) Työntekijän ja asiakkaan yhteinen tietämättömyys ja hämmästyksen kokemus antavat mahdollisuuden dialogisen suhteen rakentumiselle. Kun asiakkaan tulevaisuus ei ole työntekijänkään hallussa, voidaan toisen näkemykset ja tukevaisuuden mahdollisuudet kohdata avoimesti. (Mönkkönen 2002: Luku 3. Työntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus.)

Dialogista vuorovaikutusta ja suhdetta rakentaessa voidaan hyödyntää erilaisia sosiaalipedagogisia toimintamalleja. Näistä yksi on Common Third – ”yhteinen kolmas”. Sen tarkoituksena on yhteisen tekemisen avulla vahvistaa osapuolten välistä tasavertaista suhdetta ja poistaa työntekijän mahdollista valta-asemaa. Yhteisestä tekemisestä muodostuu suhteen kolmas osapuoli, joka tekee työntekijästä ja asiakkaasta toimijoita. Tekeminen valitaan molempien osapuolien yhteisen kiinnostuksen mukaan. Yhdessä tekeminen ja kokemusten jakaminen antaa mahdollisuuden käsitellä asiakkaan elämäntilannetta ja ongelmia. (Nivala & Ryyänen 2019: 210; Charfe & Gardner 2019: Luku 3. Social Pedagogy Concepts.)

6.2.1 Dialoginen kasvatussuhde

Dialogisuudella viitataan ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja suhteen lisäksi kasvatuskäsitykseen, jossa kaikilla ihmisillä uskotaan olevan taitoja ja potentiaalia sekä oikeus toimia subjekteina. Dialogisessa kasvatuksessa tulee tiedostaa kasvatussuhteen osapuolten erilaiset asemat ja lähtökohdat. Dialoginen kasvatussuhde on tasavertainen, mutta sen osapuolet toimivat eri rooleissa. Kasvattajalla on auktoriteettiasema, jota tarvitaan kasvun tukemiseksi. Tällainen pedagoginen suhde onnistuu, kun kasvava asettuu siihen vapaaehtoisesti ja kasvattaja kunnioittaa kasvavan vapautta ja itsemääräämistä. (Nivala & Ryyänen 2019: 116, 192–193.) Dialogisessa kasvatussuhteessa pyritään siihen, että kasvava itsenäistyy ja ottaa vastuun omasta tulevaisuudestaan. Kasvavan kokemus rakastetuksi, arvostetuksi ja kuulluksi tulemisesta voi edesauttaa kasvavan dialogisen asenteen muodostumista itseään ja muuta maailmaa kohtaan. (Värri 2000: Luku 1. Dialogisen kasvatuksen perusteet, Luku 2. Dialogisen kasvatuksen toteutumisehdot.)

Freire kuvailee dialogia ja dialogista kasvatussuhdetta toimintana, jossa opettaja ja oppilas ovat yhdenvertaisia. Opetuksella hän tarkoittaa koulun ulkopuolella sekä koulussa tapahtuvaa opetusta. Dialogissa oppilaan ja opettajan rooleja ei ole enää sellaisenaan olemassa. Opettajasta tulee oppiva opettaja, joka voi oppia oppilailtaan, kun taas oppilaasta tulee opettava oppilas, joka voi opettaa opettajaansa. Freiren mukaan dialogisen kasvatussuhteen vastakohtana on tallettava kasvatusta. Tallettavaa kasvatusta hän kuvaa kasvatustyyliksi, jossa opettaja tallettaa virallista ja ulkoa opeteltavaa tietoa oppilailleen. Oppilaista tulee talletetun tiedon katalogeja. Talletusnäkemys perusoletus on, että oppilaat ovat tietämättömiä, eikä tällainen näkemys anna tilaa oppilaiden luovuudelle ja kriittiselle ajattelulle. Tällaisessa kasvatuksessa opettajan auktoriteetti ja valta ovat opetuksen kannalta välttämättömiä, kun taas dialogisessa kasvatuksessa molemmat osapuolet toimivat sekä opettajina että oppilaina. Dialogia ei tule käsittää välineenä, vaan toimintana, jolla tavoitellaan yhteistä oppimista. (Freire 1996: 52–55, 61, 71.)

Freireläisen dialogisen kasvatuksen määritelmän mukaan kasvattajan täytyy tunnistaa oma valta-asemansa ja käyttää sitä tukemaan kasvavan vapauden kehittymistä. Dialogisessa kasvatussuhteessa kasvattajan tuen avulla pyritään siihen, että kasvava ymmärtäisi itseään, maailmaansa ja suhdettaan maailmaan. Näin kasvavaa rohkaistaan toimimaan ja näkemään mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä. Tilannekohtaisuus, joustavuus, vastavuoroisuus sekä keskinäinen kunnioitus ja luottamus mahdollistavat

kasvavan yksilöllisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioimisen. Kasvatusta ei toteuteta ennalta suunnitellun kaavan tai menetelmän mukaan, vaan kasvattajan on taruttava spontaanisti esiin tuleviin kasvun mahdollisuuksiin. Kasvatussuhteessa ensisijaisista on kasvatettavan oikeus kasvuprosessiin, joka on yksilöllistä, kasvavan edellytysten mukaista, ja mahdollistaa kehittymisen. (Nivala & Ryynänen 2019: 116, 192–193.)

7 Opinnäytetyön toteutus

7.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymys

Nuorisotyön ja koulun yhteistyötä on viime vuosien aikana pyritty lisäämään erilaisten kehittämishankkeiden avulla. Tämä opinnäytetyö on tehty yhteistyössä NINU-hankkeen kanssa, joka on yksi näistä hankkeista. NINU-hanke aloitti toimintansa vuonna 2020 ja jatkorahoituksen myötä hanke jatkuu ainakin vuoden 2022 loppuun saakka.

Opinnäytetyön tavoitteena oli haastattelujen avulla selvittää koulun työntekijöiden näkemyksiä siitä, millaista lisätukea nivelvaiheen nuorisotyön NINU-hanke tarjosi nuorille siirtymävaiheessa peruskoulusta toiselle asteelle. Koska Holtari ja Stjernberg (2021) selvittivät NINU-hankkeelle edeltävänä vuonna tekemässään opinnäytetyössä nuorten kokemuksia, valikoitui tähän opinnäytetyöhön ammattilaisnäkökulma. Opinnäytetyön tekijät kokoontuivat NINU-hankkeen työntekijöiden kanssa etäyhteyksin suunnittelemaan opinnäytetyötä. Yhteyttä pidettiin säännöllisesti myös sähköpostitse ja WhatsApp-pikaviestintäpalvelun kautta.

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Millaista lisätukea nivelvaiheen nuorisotyö on tuonut nuorelle siirtymävaiheessa toiselle asteelle koulun työntekijöiden näkökulmasta?

7.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää haastatteluiden avulla koulun työntekijöiden näkemyksiä NINU-hankkeen tarjoamasta lisätuesta. Tämän vuoksi tässä opinnäytetyössä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä korostuu ihmisten välinen ja sosiaalisen merkitysten maailma. Tarkoituksena on tavoittaa tutkimuksen keinoin ihmisten omia kokemuksia ja kuvauksia koetusta todellisuudesta. (Vilka 2015: 118.)

Opinnäytetyössä haastateltiin NINU-hankkeen yhteistyökoulujen niitä työntekijöitä, jotka olivat tehneet yhteistyötä hankkeen kanssa. NINU-hankkeen yhteistyökouluja oli kaksi, joissa yhteistyötä tehtiin seitsemän työntekijän kanssa. NINU-hanke osoitti opinnäytetyön tekijöille haastateltavat ja toimitti opinnäytetyön tekijöille seitsemän työntekijän sähköpostiosoitteet. Hankkeen työntekijät tiedottivat alustavasti koulun työntekijöitä tulevasta opinnäytetyöstä ja siihen liittyvästä haastattelukutsusta. Näin haluttiin varmistaa, että mahdollisimman moni pystyisi osallistua haastatteluun. Huhtikuun lopussa 2022 opinnäytetyön tekijät lähettivät haastattelukutsut sähköpostilla kaikille näille työntekijöille. Haastattelukutsuun (Liite 1) kuului esittely opinnäytetyöstä, suostumuslomake (Liite 2), joka sisälsi tiedon aineiston säilyttämisestä ja sen hävittämisestä, sekä vaihtoehtoiset haastattelupäivät. Haastattelupäivät sovittiin sähköpostitse.

Kaikki kutsutut työntekijät osallistuivat haastatteluun. NINU-hankkeen osoittamien seitsemän työntekijän lisäksi haastatteluun osallistui kahdeksas haastateltava, joka osallistui haastatteluun harjoittelijan roolissa yhdessä toisen haastateltavan kanssa. Kaikki haastattelut toteutettiin toukokuussa 2022. Kuusi haastattelua järjestettiin paikan päällä yhteistyökouluissa, ja yksi haastatteluista toteutettiin etäyhteydellä Zoom-videoneuvotteluohjelmalla. Ennen jokaista haastattelua haastateltavat allekirjoittivat suostumuslomakkeet. Kaikki opinnäytetyön tekijät osallistuivat haastatteluihin, ja jokainen toimi haastattelijana vuorollaan. Haastattelijan vastuulla oli selvittää kysymyksiä ja esittää tarkentavia lisäkysymyksiä tarvittaessa. Haastattelut nauhoitettiin kahteen tietokoneeseen ja yhteen puhelimeen. Haastatteluihin oli varattu 30–40 minuuttia. Haastatteluaineisto litteroitiin tekstinkäsittelyohjelmalla analysoimista helpottavaan muotoon. Haastattelut litteroitiin opinnäytetyön tekijöiden tietokoneilla, jonka jälkeen litteroinnit yhdistettiin yhteiseen Word-tiedostoon. Litteroitua tekstiä syntyi yhteensä 34 sivua. Jokaisen haastattelun litterointi tallennettiin omana tiedostonaan ja haastattelut numeroitiin. Litterointitiedostot tallennettiin Metropolian tietosuojatulle verkkoasemalle.

Opinnäytetyön haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Yksi haastatteluista toteutettiin parihaastatteluna, loput toteutuivat yksilöhaastatteluina. Haastattelu oli rakennettu teemoittain ja kysymykset oli muotoiltu teemahaastattelulle tyypilliseen avoimeen muotoon (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Tutkimuskysymyksen pohjalta opinnäytetyön tekijät hahmottelivat erilaisia haastattelu-teemoja, jotka tuntuivat opinnäytetyön tavoitteen kannalta merkityksellisiltä. Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen mukaan, joiden pohjalta on luotu tarkentavia ja syventäviä kysymyksiä (Sarajärvi & Tuomi 2017: Luku 3. Aineiston hankinta ja määrä laadullisessa tutkimuksessa). Teemat tukivat haastattelukysymysten sekä tarkentavien

kysymysten muodostamista. Haastattelukysymysten muodostaminen tehtiin huolellisesti ja kysymyksiä tarkasteltiin kriittisesti. Opinnäytetyön tekijöiden valmistelemat kysymykset lähetettiin NINU-hankkeen työntekijöille tarkistettavaksi ennen haastatteluja. Haastattelukysymyksissä korostettiin haastateltavien omia kokemuksia ja haastattelussa annettiin tilaa haastateltavan vapaamuotoiselle vastaamiselle.

Opinnäytetyön haastattelumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, sillä opinnäytetyöllä haluttiin selvittää haastateltavien näkemyksiä. Haastattelutilanteesta pyrittiin luomaan teemahaastattelulle ominaisesti keskustelunomainen ja joustava. Teemahaastattelu on yleinen haastattelututkimuksen haastattelumuoto, jonka tarkoituksena on poimia tutkimusongelmasta keskeiset aiheet ja teemat. Teemahaastattelussa haastattelukysymykset laaditaan keskeisten aiheiden pohjalta ja kysymykset liittyvät näihin aiheisiin ja niitä tarkentaviin lisäkysymyksiin. Opinnäytetyön haastattelu oli puolistrukturoitu, jotta haastattelijan olisi tarpeen tullen helppo kuljettaa keskustelua eteenpäin. Teemahaastattelun ei tarvitse edetä tietyssä järjestyksessä ja haastateltavat saavat vapaasti palata kysymyksiin ja vastata itselleen sopivassa järjestyksessä. Teemahaastattelun etu on se, että haastattelussa voidaan tarvittaessa tarkentaa haastateltavien vastauksia. Metodi siis korostaa ihmisten tulkintoja asioista. (Vilkkä 2015: 124; Sarajärvi & Tuomi 2017: Luku 3. Aineiston hankinta ja määrä laadullisessa tutkimuksessa.) Haastattelukysymykset ovat esitetty liitteessä 3.

7.3 Aineiston analyysi

Tämän opinnäytetyön aineisto on analysoitu sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla. Sisällönanalyysi on yleinen perusmenetelmä, jolla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta erilaisten dokumenttien kuten kirjojen, haastattelujen, artikkeleiden ja muiden kirjalliseen muotoon saatettujen materiaalien avulla. Sisällönanalyysin menetelmällä on tarkoitus järjestää ja valmistella tutkittava ilmiö johtopäätösten tekoa varten. (Sarajärvi & Tuomi 2017: Luku 4. Laadullisen aineiston analyysi.) Tämän opinnäytetyön aineisto koostuu NINU-hankkeen yhteistyökoulujen työntekijöiden haastatteluista, jotka on saatettu litteroinnin avulla kirjalliseen muotoon.

Sisällönanalyysi voidaan jakaa analyysin tekoa ohjaavien tekijöiden mukaan kolmeen eri luokkaan: aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen ja teoriaohjaavaan analyysiin. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä teoreettinen kokonaisuus muodostetaan aineistosta. Teorialähtöisessä analyysissä tutkittava ilmiö on jo valmiina oleva käsite. Teoriaohjaavassa analyysissä analyysi rakentuu teorian ohjaamana aineiston pohjalta, se on siis aineistolähtöisen ja teoriaohjaavan analyysin välimalli. (Sarajärvi & Tuomi 2017: Luku

4. Laadullisen aineiston analyysi.) Opinnäytetyössä on päädytty käyttämään teoriaohjaavaa analyysitapaa, sillä opinnäytetyölle valittu teoria on ohjannut aineistoa ja sen analysointia.

Opinnäytetyön aineiston analysoinnin apuna käytettiin teemoittelua. Teemoittelu on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jossa tutkimusaineistosta pyritään löytämään tutkimuksen kannalta keskeisiä aihepiirejä, eli teemoja. Teemoittelu on tyypillinen tapa analysoida teemahaastattelulla kerättyä aineistoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.) Jokainen opinnäytetyön tekijä osallistui teemoitteluun. Aineiston analyysi aloitettiin aineistoa lukemalla. Opinnäytetyön tekijät lukivat aineistoa itsenäisesti, jonka jälkeen aineiston herättämistä ajatuksista keskusteltiin yhdessä. Seuraava vaihe oli aineiston koodaaminen alustaviin teemoihin ja aineiston lukeminen uudelleen. Tekstinkäsittelyssä aineiston koodaamisella tarkoitetaan värillisen fontin käyttöä tai haluttujen tekstien väreillä maalaamista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). Aineiston lukeminen ja tekstin maalaaminen väreillä tuki opinnäytetyön kannalta merkittävien teemojen hahmottamista.

Kuva 1. Haastatteluista esiin nostetut tutkimuskysymykseen vastaavat aiheet, ja niiden perusteella muodostetut kolme pääteemaa.

Jokainen opinnäytetyön tekijä koodasi aineiston itsenäisesti, jonka jälkeen alustavista teemoista keskusteltiin yhdessä. Alustavat teemat ryhmiteltiin yhteiseen Word-tiedostoon ja niiden avulla aineistosta muodostettiin lopulliset pääteemat. Alustavat teemat on listattu siniselle pohjalle kuvassa 1. Pääteemoja muodostettiin kolme: nuorilähtöisyys, yhteistyön muodostuminen ja erilaiset aikuisroolit sekä itsetuntemuksen ja identiteetin kasvun tukeminen. Pääteemat on listattu keltaiselle pohjalle kuvassa 1.

7.4 Tutkimusetiikka

Opinnäytetyössä selvitettiin NINU-hankkeen yhteistyökoulujen työntekijöiden näkemyksiä, jonka vuoksi opinnäytetyössä on noudatettu ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita. Opinnäytetyö sekä siihen liittyvät haastattelut tehtiin ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. Opinnäytetyöstä ei aiheutunut osallistujille haittaa ja osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. (TENK 2019: 7–9.) Haastateltavia tiedotettiin vapaaehtoisuudesta haastattelukutsun yhteydessä. Haastattelukutsuun liitettiin suostumuslomake, johon haastateltavat saivat tutustua ennalta. Suostumuslomake sisälsi tiedon haastattelun vapaaehtoisuudesta ja siitä, että haastattelun voi keskeyttää ilman haastateltavalle aiheutuvia seuraamuksia. Suostumuslomakkeet allekirjoitettiin ennen haastatteluja.

Opinnäytetyössä noudatettiin tietosuojalakia (2018/1050). Henkilötietojen käsittely, eli tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi, on suoritettu tutkittavien suostumuksella. Henkilötiedot jaetaan suoriin ja epäsuoriin tunnistetietoihin. Suorat tiedot sisältävät tutkittavan nimen, osoitteen tai syntymäajan, ja epäsuorat tunnistetiedot tarkoittavat esimerkiksi työpaikkoja, käytyjä kouluja ja ainutkertaisten tapahtumien tai elämänkulun kuvauksia. Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin suoria ja epäsuoria tunnistetietoja. (Kuula 2006: 129.) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaisesti aineistonkeruusta, aineiston käytöstä ja sen hävittämisestä tehtiin kirjallinen sopimus haastateltavien kanssa (TENK 2019: 8–9). Haastateltavien tunnistetiedot poistettiin analysoitavasta tutkimusaineistosta heti, kun niitä ei enää tarvittu tietojen yhdistämiseksi. Aineisto säilytetään Metropolian tietosuojatulla verkkolevyllä julkaisemiseen saakka. Aineisto hävitetään kuitenkin viimeistään 1.5.2023.

Ammattilaisnäkökulman, eli tässä tapauksessa koulun työntekijöiden näkökulman esiin tuominen, oli opinnäytetyön työelämän yhteistyökumppanin Helsingin NMKY:n NINU-hankkeen toive. Opinnäytetyön tavoite sekä tutkimuskysymys ovat asetettu NINU-hankkeen tarpeen mukaisesti. Opinnäytetyössä pyrittiin tuottamaan kirjalliseen muotoon ammattilaisen näkökulman mukainen kuvaus NINU-hankkeen tarjoamasta lisätuesta haastatteleamalla niitä työntekijöitä, jotka eniten työskentelivät NINU-hankkeen ja siihen valikoitujen nuorten kanssa. Opinnäytetyöprosessin aikana opinnäytetyön tekijöitä pohditutti, läpäiseekö näkökulmavalinta, eli työntekijähaastattelut, kriittisen tarkastelun. NINU-hankkeen kohderyhmänä ovat nuoret ja tässä opinnäytetyössä heidän saamaansa lisätukea analysoidaan haastatteleamalla heitä. Opinnäytetyön tekijät pohtivat, miten perustella uskottavasti ja eettisesti tämä valinta ja haastateltavien rajaus. Nivelvaiheen nuorisotyötä kehitettäessä nuorten palautetta ja näkökulmaa ei voi sivuuttaa. Nuorten mielipiteitä ja toiveita on kuitenkin kuultu niin NINU-hankkeen työntekijöiden teettämien omien palautekyselyjen, kuin aiemmin NINU-hankkeesta tehdyn opinnäytetyön toimesta. Näiden kirjallisten dokumenttien lisäksi NINU-hankkeen työote on vahvasti nuorilähtöisyyteen nojaava, ja siten nuorilta vastaanotetaan välitön palaute arjen työskentelyssä. Lisäksi opinnäytetyön tekijöiden oli työmäärän vuoksi rajattava haastattelujen kohteeksi vain yksi tutkittava kohderyhmä. Edellä mainituista syistä opinnäytetyön tekijät pitivät perusteltuna keskittyä opinnäytetyön tutkimuksessa pelkkään ammattilaisnäkökulmaan samalla tiedostaen, että nuorten näkökulma puuttuu. Työntekijöille tehtyjen haastattelujen etuna voi pitää aikuisten haastateltavien motivaatiota ja osaamista vastata kysymyksiin monipuolisesti ja rakentavasti. Lisäksi haastattelujen rikkautena voi pitää haastateltavien erilaisia ammatteja (kuraattori, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, koulunkäynninohjaaja ja kouluvalmentaja), sillä niiden ansiosta NINU-hankkeen tarjoamaa lisätukea tarkasteltiin eri ammattilaisten perspektiiveistä.

8 Tulokset

Opinnäytetyön tulokset muodostuvat seitsemästä NINU-hankkeen yhteistyökoulujen työntekijöille tehdystä haastattelusta. Tulokset esitellään aineiston analyysissä muodostettujen teemojen mukaan. Aineistosta nostetut teemat ovat nuorilähtöisyys, aikuisten erilaiset roolit sekä itsetuntemuksen ja identiteetin kasvun tukeminen. Tulokset kuvaavat, millaista lisätukea NINU-hanke on koulun työntekijöiden näkökulmasta tuonut nuorille.

8.1 Nuorilähtöisyys

Haastatteluissa NINU-hankkeen tarjoamaa tukea kuvataan monipuoliseksi ja nuorten tarpeista lähteväksi. Tukea on ehdotettu sellaisille nuorille, joilla on havaittu olevan haasteita toiselle asteelle siirtymisessä. Koulun työntekijät ovat pohtineet ketkä nuoret voisivat hyötyä hankkeesta, mutta nuori tekee itse lopullisen päätöksen osallistumisesta.

Haastattelujen mukaan NINU-hanke on tarjonnut nuorille lisätukea yhteishaun aikana. Nuoret tutustuivat NINU-hankkeen työntekijöiden kanssa eri koulutusvaihtoehtoihin katsomalla koulutuksista esittelyvideoita ja keskustelemalla alavaihtoehtoista. Keskusteluissa käytiin läpi esimerkiksi kunkin alan tai koulutuksen vaatimuksia, ja sitä, miten oma osaaminen ja ominaisuudet sopisivat niihin. NINU-hankkeen työntekijöillä oli mahdollisuus työskennellä nuoren kanssa kahden kesken useita kertoja, aina tarpeen ja tilanteen mukaan. Kun koulutusvalinnat oli tehty, nuorten kanssa keskusteltiin jo tehdystä valinnoista. Lähes kaikissa haastatteluissa tuli ilmi, että NINU-hankkeen työntekijät ovat käyneet yksittäisten nuorten kanssa tutustumassa oppilaitoksiin. Tutustumiskäyntien ohessa voitiin samalla harjoitella nuoren tulevaa koulumatkaa. Nuoret ovat saaneet hankkeen myötä lisäaikuisen, jonka tarjoama tuki ulottuu myös koulun ulkopuolelle. Haastateltavat kertovat, että koulun työntekijöillä ei ole mahdollisuutta lähteä yksittäisen nuoren tueksi oppilaitokseen tutustumiskäynnille. NINU-hankkeen työntekijät voivat toimia kouluun verrattuna joustavammin ja jalkautua nuoren tarpeiden mukaan koulun ulkopuolelle.

“No musta se on ollu sellanen tosi konkreettinen, siinä on tehty oikeesti sellaisia asioita jotka on sen nuoren tilannetta vieny eteenpäin, et meil koulussa tehään ryhmien kanssa töitä ja aika vähälle jää sit se henkilökohtanen et aika vähän pystytään täält esim. liikkumaan nuoren kans et lähettäis vaik tutustumaan jonnekin opiskelupaikkaan tai kattoo jotain reittiä et miten sä meet tai tosi vähän me täält oikeesti liikutaan.” (H1)

Haastattelujen perusteella NINU-hankkeen tukea voi kuvailla pitkäjänteiseksi. Tukea tarjottiin tietyille nuorille, mutta tuen vastaanottaminen on ollut nuorille täysin vapaaehtoista. Muutaman haastattelun mukaan osa valikoiduista nuorista päätti kieltäytyä tarjotusta tuesta. Näissä tapauksissa haastateltavat arvioivat, että nuori on kokenut tuen tarpeettomaksi tai nuoren voimavarat eivät sillä hetkellä ole riittäneet tuen vastaanottamiseen. NINU-hankkeen työntekijöiden pitkäjänteinen työskentely yhdeksäsluokkalaisten kanssa on mahdollistanut sen, että nuori on voinut myöhemmin muuttaa mielensä ja osallistua hankkeen toimintaan. Eräs haastateltava kertoo, miten kaksi päivää ennen peruskoulun päättymistä nuori oli tarttunut tarjottuun tukeen. Nuorelle oli ehdotettu NINU-hankkeen tukea jo aikaisemmin, mutta silloin nuori ei vielä ollut valmis vastaanottamaan tukea. Haastattelun perusteella nuori on voinut lähteä mukaan juuri silloin, kun se on ollut hänen etunsa mukaista.

“(...) Ja sit jos sitä heitellään sitä täkyy useemman kerran siel vuoden aikana, ni esimerkiks tänään yksi, joka ei oikeestaan oo ollut mukana, mut ku [nuorisotyöntekijän nimi] jututti tossa niitä ja mäki siinä käytävältä vaan nappasin nimilistan pohjalta, et mä en tienny se ei oikeestaa oo ollu mukana. Ja mä vaan kysyin et oisiksä halunnu jutella ja tarttisiksä jotain? Nojoo itseasias joo. Et ei ollu aikasemmin vaa ollu paukkuja mut et nyt oli. Ja se oli tosi hyvä, ku se oli kuitenkin ysiluokkalainen, jolla loppuu koulu parin päivän päästä. Et jos se saadaan haaviin täs kohtaa, ja haluuki sit kesäl apuu kiinnittymiseen, ni se oli tavallaan valmis nyt sitte. Satuttiin olee oikeeseen aikaan oikeella paikalla.” (H7)

“Ykski tosi uppiniskainen nuori lähti täst [tapaamisesta] menee et ei hän todellakaa lähe mihinkää ja sit muutaman kerran lämmiteltii ja sit loppupeleis oli kesätöis ja aivan suvereeni. Sellanen nuori mies. Se oli semmonen tosi – semmosii tarinoita on monia.” (H1)

“Myös ki sit nuoren oman näkemys siihen et hän on toivonu sit sitä tukee, et sit ehkä ollu kans sellanen merkittävä.” (H1)

Koulutusvalintojen ja yhteishaun lisäksi NINU-hankkeen työntekijät ovat kannustaneet ja tukeneet nuoria kesätyönhaussa. Nuorten kanssa on yhdessä etsitty kesätyöpaikkoja, harjoiteltu ansioluetteloiden ja työhakemusten kirjoittamista sekä erilaisia työhaastattelutilanteita. Mahdollisuus kesätöiden hakemiseen ja tuki sen aikana koettiin monissa haastatteluissa erityisen merkittävänä. Haastateltavat kertovat, että usea NINU-hankkeessa mukana ollut nuori on saanut kesätyöpaikan hankkeen avulla. Osalle nuorista on jopa tarjottu NINU-hankkeen kautta kesätyöpaikkoja HNMKY:ltä. Erään haastateltavan mukaan NINU-hankkeen nuoret tarvitsevat tukea monissa eri arjenhallintaan liittyvissä asioissa ja haastateltavan kokemus kesätyönhakuun tarjotusta tuesta oli erittäin merkittävää. Haastateltava koki kesätyöpaikan ja siitä seuranneiden onnistumisen

kokemusten vaikuttavan positiivisesti nuorten elämään. Moni kesätyönhaussa apua saanut nuori oli kertonut olevansa onnellinen saamastaan avusta.

“NINUssa on ollut konkreettisia [lisätuen muotoja], on tehty vaikka CV:itä ja haettu kesätöitä ja tosi moni on saanut kesätyöpaikan sitä kautta mikä on ollu ihan huikee juttu. Ja siel on kans ollu ihan valtavii kasvutarinoita.” (H1)

Haastatteluissa korostuu NINU-hankkeen tarjoama yksilöllinen ja joustava tuki. Hanke on useiden haastateltavien mukaan mahdollistanut koulun rajat ylittävän ja yksilökohtaisen työskentelyn. Haastateltavat kokevat, että nuoren näkemyksen huomioon ottaminen on työskentelyn kannalta merkittävää. Toiminnan vapaaehtoisuus ja spontaanisuus mahdollistaa nuorten ja ammattilaisten välisen luottamussuhteen rakentumisen. Hankkeella on mahdollistettu nuoren rinnalle aikuinen, joka on voinut tukea myös muissa nuoren elämään liittyvissä asioissa, kuten harrastuksissa. NINU-hankkeen työntekijät ovat voineet lähteä tutustumaan uuteen harrastukseen yhdessä nuoren kanssa, jos yksin meneminen on jännittänyt.

”NINU on ollu sellanen et koulusta on jalkaduttu ja menty koulun ulkopuolelle ja se on tosi konkreettista sille oppilaalle et hän niinku näkee käytännössä et minkälainen matka vaikkapa sinne koululle tulee olee ja mitkä bussit hän valitsee. Ja siinä samalla on vapaa-ajan toiminnasta puhuttu ja on voinu saada mihin ite toivoo ni niihin asioihin tukee. Liikkuva ja ketterä tukimuoto verrattuna, vaikka nuorisotyöntekijöihin nuorisotalolla. Siel ollaan vaan sillon ku talo on auki. Se on tosi erilaista.” (H1)

”Joo ja sitten itseasiassa tämmösii siis ihan elämänhallintaa liittyviä juttuja, kun mainitsin sen yhteishaun ja kesäduunin...et eläis terveellisesti niin fyysisellä kuin henkisellä tasolla. Ois jotain harrastuksii ja mielekästä sosiaalista elämää ja muuta...on ehkä joidenkin kanssa käyty ainaki jostain harrastuksista ja muista semmosista keskusteluu et voidaa lähteä tutustuu johonki paikkoihin. Usein ne voi olla just semmonen et ei uskalla yksin tai joku tuntematon pelottaa.” (H6)

Haastattelujen mukaan opintojen, kesätyön ja harrastusten lisäksi nuoria on tuettu myös talouden hoitoon liittyvissä asioissa. Nivelvaiheessa nuori tekee tulevaisuutta koskevia valintoja itsenäisemmin ja tarvitsee taloustaitoja arjen raha-asioita varten. Tulevaisuusohjauksen ja kesätyöpaikkojen myötä nuoret ovat kiinnostuneet aiheesta enemmän ja itse toivoneet tukea talousasioissa. NINU-hankkeen työntekijät ovat toiveiden mukaan tukeneet nuoria verokortin ja pankkikortin hankkimisessa sekä verkkopankin avaamiseen liittyvissä asioissa.

“Ja mun mielestä nuoretkin tykkää ehkä enemmän semmosesta aika spontaanista, että mitäs täst tulee. Ja ehkä enemmän sit, et just reagoidaan siihen, mitä tarpeita sieltä tulee.” (H4)

“Ni sieltä alkaa tulla jo sitä semmosta niinku, et ne on ne seuraavat asiat mitä nuori tarvitsee. Et mistä ne saa rahaa ja pankkikortit ja kaikki tämmöset. Et tavallaan, se on semmosta tietoa mikä tukee tosi hyvin sitä hommaa.” (H4)

Muutamassa haastattelussa kerrotaan koulun yhteisöllisestä toimintaympäristöstä ja viitataan koulun rajallisiin resursseihin yksilötyöskentelyssä. Koulun säännöt ja lukujärjestykset ohjaavat vahvasti koulun toimintaa. Eräs haastateltava pohtii, miten hienoa olisi, jos koulussa olisi mahdollista tarjota yksilöllistä tukea useammalle nuorelle. Haastattelussa todettiin, että koulun ja hankkeen yhteistyöllä on voitu tukea nuoria kokonaisvaltaisesti, sillä ne ovat täydentäneet toisiaan omilla osaamisalueillaan. Eräs haastateltava kuvailee, että hankkeella on mahdollistettu myös sellaisten nuorten kohtaaminen, jotka ovat muutoin jostain syystä jääneet aikuisten huomiotta. Yksilötyöskentelyllä on voitu tarjota tukea sellaisille nuorille, jotka eivät tahdo osallistua ryhmämuotoiseen toimintaan. Hankkeessa on järjestetty yhteisöllisiä retkiä niille, jotka ovat kaivanneet sosiaalisia kohtaamisia muiden nuorten kanssa. Hankkeeseen osallistuva nuori voi siis osallistua toimintaan itselleen mieluisalla tavalla.

Haastatelluilla koulun työntekijöillä ei ollut juurikaan tietoa siitä, miten käytännön työskentely nuorten kanssa on jatkunut toiselle asteelle siirryttyä. Useissa haastattelussa kuitenkin kuvattiin NINU-hankkeen tukea erityisenä juuri siksi, että työskentely jatkuu toiselle asteelle. Työskentely on aloitettu peruskoulun työntekijöiden ja NINU-hankkeen kanssa yhdessä, jonka jälkeen NINU-hankkeen työntekijät ovat siirtyneet nuorten mukana toiselle asteelle jatkamaan työskentelyä uuden oppilaitoksen työntekijöiden kanssa. Vaikka oppilaitos ja oppilaitoksen työntekijät muuttuvat, kulkee tuttu ja turvallinen aikuinen nuoren rinnalla koko nivelvaiheen ajan. Hankkeen myötä nuori voi toisella asteella pyytää omien tarpeiden mukaista tukea NINU-hankkeen työntekijältä ja pohtia, tuntuuko koulutusvalinta oikealta. NINU-hankkeen tuki edesauttaa myös tärkeiden tietojen siirtymistä toiselle asteelle.

“(…) kyl mä koen varsinkin, että se tuki tosiaan jatkuu täältä ysiluokan lopusta toiseen asteen alkuun, niin se on se sellanen tärkeä lisätuki mikä mun mielestä tästä ton tulla, et ne saa täällä tavallaa jonku tutun turvallisen aikuisen, kuka sit jatkaa sinne toiseen asteen alkuun ja kenen kanssa voi silloin vähän jutskailla et olisko toi oikee valinta ja pitkäkö vaihtaa paikkaa ja tälläisiä.” (H2)

8.2 Yhteistyön muodostuminen ja erilaiset aikuisroolit

Koulun työntekijät kuvaavat haastattelussa, miten NINU-hankkeen ja koulun yhteistyö on arjessa muodostunut. Haastateltavat kertovat auttaneensa nuorisotyöntekijöitä

nuorten tavoittamisessa ja tapaamisten järjestämisessä. Koulun työntekijät ovat antaneet nuorille luvan tavata NINU-hankkeen työntekijöitä kouluajalla. Haastateltavista eräs kuvasi tilannettaan onneksaaksi, kun NINU-hanke työskentelee juuri heidän koulussaan. Moni haastateltava kuvasi, että tällaiselle työskentelylle olisi tarvetta laajemminkin. Eräs haastateltava toteaa, että koulun melko rajoittavista aikatauluehdoista ja kankeista rakenteista huolimatta NINU-hanke on onnistunut löytämään paikkansa koulun arjessa luontevasti. Haastateltava jatkaa, että koulu voisi vieläkin enemmän helpottaa ulkopuolisten toimijoiden pääsyä kouluun ja siten mahdollistaa tehokkaampaa yhteistyötä.

“Must jotenki tuntuu, et NINU:lla on ollu hyvät resurssit, et sit aina ku on jotai keksitty et mitä halutaan tehdä, ni sit ne on järjestynny tosi helpolla, retket ja tapaamiset ja muut. Et se mikä mua aina mietityttää on se, et koulu on toimintaympäristönä aika vaikee, tää on aika kankee. Meil on omat aikataulut ja omat systeemit ja meil on ruotsin pistarit ja meil on niiku se ja tämä ja toi, mikä ei sit joustu. (...) must kuitenkin sit yllättävän hyvin saatu se [NINU] sulahtaan tänne kouluun, mikä on tosi vaikee toimintaympäristö ulkopuolelta tulla. Käytännön joustavuus tavallaan ehkä sit puolin ja toisin, ni ollaan saatu se toimiin.” (H7)

Haastateltavat tuovat esiin kommunikoinnin merkityksen yhteistyön kehittämisessä. Erään haastateltavan kohdalla yhteistyö NINU-hankkeen työntekijöiden kanssa ei ollut jatkunut yhtä säännöllisenä kuin muilla, eikä hänellä ollut siksi tietoa hankkeen sisällöstä tai etenemisestä valintaprosessin jälkeen. Haastateltava toivoikin raporttia siitä, miten hanke oli lopulta onnistunut tukemaan nuoria. Hän kertoo, ettei ole muiden työkiireiden takia voinut itse olla aktiivisessa roolissa, mutta olisi kiinnostunut lukemaan toteutuneen hankkeen sisällöstä ja tuloksista. Toinen haastateltava kertoo, että on miettinyt NINU-hankkeen sijoittumista suhteessa muihin nivelvaiheen toimijoihin, kuten työelämäpainotteiseen opetukseen (Teppo-opetus) ja etsivään nuorisotyöhön. Kolmas haastateltava taas kuvaa tiedonsiirtoon liittyen vastuukysymyksiä, ja pohtii, miten nuorisotyön sijoituksessa kouluun on niissä oltava tarkkana. Koululla voi olla nuoresta selkeästä kouluvalintoihinkin liittyvää tärkeää tietoa, jota nuorisotyöntekijällä ei ole. Koulu on myös lopulta aina vastuussa esimerkiksi nuoren toiselle asteelle hausta. Yhteistyön onnistumisen kannalta on tärkeää, että koulun ja nuorisotyön välinen tiedonkulku ja vastuunjako on selkeää.

“(...) et tavallaan se vastuu on kuitenkin vahvasti meillä täällä koulussa. Ja ku siinä nuorisotyöntekijän roolissa ei oo sitä samanlaista vastuuta, ni siinä pitää ehkä olla varovainen niissä. Et jos haetaan esim. jonnekin ni sit opon pitää tietää mihin haetaan ja tavallaan se kaikki ohjauksellinen keskustelu, ni sen ohi ei saa siltä puolelta taas keulii mitä tahansa vaan siinä ohjauksessa pitää olla kaikki tieto. Et sit jos lähetään tekee jotain uusii

suuntii, koska sitte välttämättä nuorisopuolen edustajat ei tiedä sitä kaikkee sitä tietoo mitä vaikka hojks:ssa nuoren kohdalla lukee, mikä voi olla joku tosi merkittävä tieto mitä ei nuori välttämättä kerro." (H4)

Nuorten hankkeeseen tutustumiseen on vaikuttanut oleellisesti työntekijöiden näkemys NINU-hankkeen tarpeellisuudesta. Mikäli koulun työntekijät ovat kokeneet, että hankkeen tarjoama tuki on kohderyhmälle sopivaa, on hanketta esitelty nuorelle ja niin sanotusti mainostettu tarjolla olevaa tukea. Sen jälkeen nuori on saanut itse päättää, tapaako NINU-hankkeen työntekijöitä vai ei. Haastatteluista käy ilmi, että NINU-hankkeen kanssa yhteistyössä työskennelleistä koulun työntekijöistä valtaosa on suositellut nuorille hanketyöskentelyä aktiivisesti ja mielellään, ja että hankkeeseen olisi ollut tarjolla enemmänkin nuoria kuin mitä pystyttiin ottamaan mukaan.

Moni haastateltava kuvaa pitävänsä nuoren vapaaehtoisuuteen perustuvaa hankkeeseen osallistumista tärkeänä ominaispiirteenä. Oppituntityöskentelyä lukuun ottamatta kaikki hankkeessa nuorten kanssa tapahtunut työskentely on perustunut heidän omaan haluunsa ottaa tukea vastaan. Eräs haastateltava pohtii, että hankkeen vahvuus on juuri se, että nuori saa tehdä itse päätöksen siitä haluaako työskennellä jonkun kanssa vai ei. Kun päätös on oma, on työskentelyyn myös luonnollisempaa motivoitua ja sitoutua. Haastateltavat kuvaavat, miten vapaaehtoisuus on nuoren kannalta luonut selkeää eroa muuhun koulussa tapahtuvaan työskentelyyn, ja mahdollistanut NINU-hankkeen työntekijöiden selvästi erilaisen aikuisroolin muodostumisen.

"Siitä vielä et mikä tekee täst tukimuodost ehkä erityisen myös nuorten näkökulmasta, et ku tää on vapaaehtonen. Ku usein jos me aikuiset yrittään jostain ulkopuolelta auttaa, et me väkisin tullaan sinne ja jotenki "nyt sä tarviit tässä ja tässä apua". Totta kai se nuoren suhtautuminen siihen on usein semmonen negatiivinen et "älä tuu puuttuu mun asioihin, mä haluan ite päättää". Et tää on semmost eritason. Tää ei oo mitään viranomaisen puutumista vaan semmost, et "hei tarviitsä jeesii?". Ni se on tosi mun mielestä tärkeä myös sen nuoren näkökulmasta. Et jos mietin tätä koko tukikenttää mistä heidän on mahdollista saada tukea, niin just tämmöstä matalan kynnyksen tukea asiaan ku asiaan, ni sitä tarvittais kyl tosi paljon enemmän. Eikä semmost mikä on kauheen byrokratian takana, ja sielt ei kuitenkaa sitä konkreettist apua kukaan saa." (H6)

Erilaiset aikuisroolit ja niiden merkitys nousee esiin lähes kaikissa haastatteluissa ja kaikki kahdeksan haastateltavaa kertovat NINU-hankkeen työntekijöiden olevan kaiken kaikkiaan hyvä ja tervetullut lisä koulun työntekijöiden ja heidän tarjoaman tuen joukkoon. NINU-hanke on haastateltavien mukaan tuonut koulun jo valmiiksi moniammatilliseen tiimiin uuden aikuisen, jonka kanssa nuori on voinut pohtia tulevaisuuttaan ja saada keskusteluapua sekä ohjausta. NINU-hankkeen työntekijöiden ja koulun oman

henkilökunnan roolien välillä tunnistetaan eroja, joista voi olla nuorelle hyötyä. Haastateltavat kuvaavat NINU-hankkeen työntekijöiden vuorovaikutustaitojen ja kohtaamisen erityisosaamista sekä roolin painottumista selkeästi nuorisotyön puolelle. Eräs haastateltava kuvailee NINU-hankkeen työntekijöitä kohtaamisen ammattilaisiksi ja erityisen taitaviksi nuorten kanssa. Hankkeen nuorisotyöllinen työote mahdollistaa työskentelyn koulun ulkopuolella, jolloin tuki on kokonaisvaltaisempaa ja ulottuu myös nuoren vapaa-ajalle, mikä on selkeä ero koulun tarjoamaan tukeen verrattuna. NINU-hankkeen työntekijän aikuisroolia kuvataan myös rinnalla kulkijaksi, mukautuvaksi ja joustavaksi. Haastateltavien mukaan rooli on sopivalla tavalla koulun ulkopuolinen varsinkin, kun sitä verrataan koulun jokseenkin kankeampaan, rajatumpaan ja arviointiperustaiseen sekä enemmän auktoriteettia korostavaan rooliin. Eräs haastateltava kuvaa NINU-hankkeen työntekijöiden ja nuorten luottamuksen muodostumista erilaiseksi, koska hankkeen työntekijöillä ei ole nuoresta arviointivelvollisuutta, eivätkä he tee nuoresta Wilma-merkintöjä. Koulun rakenteet ja säännöt eivät ole rajaamassa työskentelyä, vaan voidaan toimia vapaammin nuoren ehdoilla.

“(…) [Aikuisrooli] eroaa ja must se on nimenomaan tosi tervetullutta. Tässä kohtaa, tai ainakin puhun nyt taas tässä omasta ryhmästäni, mutta aattelen myös, että on yleismaailmallinen asia, että nuoret ehkä suhtautuu koulun vaativiin aikuisiin tietyllä tavalla, tai siihen muokkautuu sellainen tietynlainen rooli, et oppilaat on jonkinlaisessa tulosvastuussa kuitenkin kouluun. Tai se opettajan rooli on sellanen, tai itse aattelen et mul on sellanen rooli, et en voi vaan olla silleen et “mitä sä nyt haluisit?”. Tai et meil on sellaset tavoitteet ja odotukset. Et mä en voi lähtee siitä, et mikä on jonku subjektiivinen fiilis jonku suhteen. Vaan meil on ne tavoitteet joita kohti kaikkien pitää kulkee, ja kaikkien pitää opiskella tiettyjä asioita täällä. Ja opettaja on välillä ikävä ihminen, kun se saattaa vaatia vaikeita asioita. Ja siihen liittyy sellanen tietynlainen kontrollointi ja kasvatus ehkä myös tietyllä tavalla, mikä ei aina oo sellasta vapaaehtoista.” (H6)

“(…) se on ihan eri asia jutella siit [yhteishausta] jonkun koulun ulkopuolisen henkilön kanssa, ku sitten koulutyöntekijän kanssa. Siinä jotenki latautuu semmoset, et ihan ku niil koulutyöntekijöil ois erilaisii vaatimuksii tai odotuksii ja oletuksii. Et taas koulun ulkopuolisen henkilön kaa sitä keskusteluu voi käydä ehkä sit avoimemmin ja oikeesti niistä omista lähtökohdista silleen, et oppilas ehkä kokee, et se ei oo samalla tavalla arviotavana siinä tilanteessa.” (H6)

Haastateltavat kuvaavat, että tieto hankkeen alkamisesta tai jatkumisesta olisi saanut tulla aikaisemmin. Rahoitus NINU 2.0-hankkeelle varmistui vasta tammikuussa 2022, jonka vuoksi työskentelyä uusien yhdeksäsluokkalaisten kanssa ei voitu käynnistää heti syksyllä tai suunnitella ennakkoon. Hankkeen käynnistyminen esimerkiksi heti syksyllä antaisi yhdeksäsluokkalaisille enemmän aikaa tutustua nuorisotyöntekijöihin, ja siten työskentely voisi jatkua mahdollisimman pitkään ennen toiselle asteelle siirtymistä. Haastateltavat kuvailevat, että tarpeeksi pitkä tutustumisaika ja nuoren ehdoilla

tapahtuva luottamuksen rakentuminen madaltaa nuorten kynnystä ottaa vastaan tai jopa itse pyytää apua. Yhdessä haastattelussa ehdotetaan, että NINU-hankkeen työskentely voisi käynnistyä jo yläkoulun alussa. Siten voitaisiin vaikuttaa asioihin jo hyvin varhaisessa vaiheessa, eikä nuoren heikentynyt tilanne ehtisi edetä liian pitkälle. Eräs haastateltava kuitenkin kuvaa, että varsinaisten ennakkosuunnitelmien vähyydestä huolimatta NINU-hankkeen työ on käynnistynyt vikkelästi ja luontevasti.

“(...) tossa on noi oppilaat ja lähetään niinku kädet saveen tyypisesti. Et siinä ei ollu aikaa. Että ei tarvi niinku suunnitella hirveesti, vaan ruvetaan tekemään ja katotaan mihin se vie. (...) Ja sit aina ku on pyytäny jotain NINU-työntekijältä, et voitko jeesata tässä, niin aina on tullu niinku semmonen vastaus et joo. Ja silloin se tukee suoraan mun työtä, niin se on niinku hyvä juttu. Eikä siinä tarvi ikäänkuin lämmitellä sitä, vaan tossa, otatko kopin, niin se on ollu helppoo.” (H4)

”Et se toimis varmaan sit jatkossa lisääntyvästi niin päin, et sit ku sitä apuu tarpeeks tarjotaan [nuorille] ni sit sitä osataan myös pyytää.” (H6)

8.3 Itsetuntemuksen ja identiteetin kasvun tukeminen

Haastateltavien mukaan hankkeen avulla on pystytty tukemaan nuorten itsetuntemuksen ja identiteetin kasvua. Yksilölliset keskustelut ovat auttaneet nuoria tunnistamaan omia vahvuuksia, luonteenpiirteitä ja kiinnostuksen kohteita sekä miettimään koulutusvalintoja. NINU-hankkeen työntekijät ovat kannustaneet nuoria toiselle asteelle hakemisessa ja opiskelupaikan vastaanottamisessa. Keskusteluiden myötä nuoret ovat kiinnostuneet omasta tulevaisuudestaan ja sen suunnittelusta. Yhden haastateltavan mukaan toiselle asteelle hakeminen vaatii tulevaisuusajattelutaitoa, ja NINU-hanke on tukenut nuoria tulevaisuuden suunnittelussa. Eräs haastateltavista mainitsee, että NINU-hankkeen työntekijöiden kanssa käytyjen kahdenkeskisten keskustelujen myötä nuorissa on ollut nähtävillä konkreettinen muutos. Nuoret ovat olleet aiempaa enemmän kiinnostuneita arvoisanoistaan ja ymmärtäneet toiselle asteelle hakemisen olevan iso päätös ja vakavasti otettava asia. Haastateltava kuvaa myös, miten erään nuoren puhe on kääntynyt tulevaan. Nuori on kertonut, miten aikoo syksyllä toiselle asteelle siirtymisen jälkeen käydä vierailmassa yläkoululla. Eräs haastateltava kuvailee, miten NINU-hankkeen toiminnassa mukana ollut nuori on tunnistanut oman taiteellisen lahjakkuutensa ja päättänyt sen myötä hakemaan kouluun.

”Sit yhtäkkiä hän jotenki ymmärsiki, et hän on taiteellisesti niin lahjakas, et hänel voi olla aivan upeet edellytykset taiteen alalla, ni sit hän haki johonki, en muista mihin hän nyt haki, joku tämmönen taideala se oli.” (H5)

”(...) et varmasti on tämä NINU-hankekin ollu siinä tukena ja kannustanu, et tottakai sä nyt haet sinne jos sua kiinnostaa se ja niinku tavallaa oikee niinku lykänny eteenpäin sitä asiaa.” (H5)

Yhdessä haastattelussa tulee ilmi, että NINU-hankkeen tarjoama tuki on ollut avuksi myös sellaiselle nuorelle, jonka käsitys omista kyvyistä ei ole ollut realistinen. Nuoren arvosanat eivät ole riittäneet lukioon ja hän on joutunut pohtimaan toista koulutusvaihtoehtoa. Nuori oli hakenut vastahakoisesti toiseen oppilaitokseen, jota hänelle oli suositeltu. Lopulta nuori oli ottanut toisen asteen opiskelupaikan vastaan ja innostunut siitä. Haastateltava kuvaa, että nuoren tuntemuksissa nivelvaihetta ja kouluvalintaa kohtaan näkyi iso, positiivinen muutos.

”Hänellä oli haaveena lukio ja jotenki hän sit itki ja oli aivan maansa myyny. Et ku hänelle yritettiin kerta toisensa jälkeen kertoa, et se ei oo mahdollista, et sulla ei oo arvosanoja mistään oppiaineista ja et se on ihan erilaista se opiskelu. Ja sit pikkuhiljaa NINU tuli tähän mukaan ni sit jotenki se kääntyi sellaseks, et hän aivan into piukeena meni sinne ja otti sen paikan vastaan, minne häntä oltiin suositeltu. Ja jotenki siitä näki siitä nuoresta, et miten koko elämä tuntu helpommalta, et se oli ihan huikee.” (H1)

Rinnalla kulkeminen toiselle asteelle on haastateltavien mukaan ollut apuna toiselle asteelle kiinnittymisessä. NINU-hankkeen työntekijät ovat olleet nuoren tukena myös silloin, jos alavalinta on toisen asteen opintojen alkaessa osoittautunut vääräksi. Peruskoulusta toiselle asteelle rinnalla kulkenut tuttu aikuinen on voinut olla putoamisvaarassa olevan nuoren tukena, kun alavalintaa on täytyntä pohtia uudestaan. Eräs haastateltava kuvaa, miten NINU-hankkeen työntekijät ovat yläkoulun aikana keskustelleet nuoren kanssa eri koulutusvaihtoehtoista ja toisen asteen keskeytyessä on voitu pohtia nuoren aiemmin mainitsemia koulutusvaihtoehtoja.

”Jos kaikki ei meekkään niinku Strömsössä, et tulee jotain sellasia et okei, väärä valinta tai jotain muuta, niin sit siin on joku työntekijä mukana, joka tietää et okei, siellähän puhuttiin myös tästä ja sit sulla oli tääki harkinnassa.” (H1)

Haastatteluissa toistui nuorten kehittyminen ja itsevarmuuden kasvaminen työnhakuun liittyvissä asioissa. Yhden haastateltavan mukaan nuorilla ei ollut osaamista ansioluettelon tai työhakemuksen tekemiseen. NINU-hankkeen työntekijöiden tukemana ja harjoittelun jälkeen nuoret ovat kyenneet tekemään kesätyöhakemuksia itsenäisesti ja saaneet kesätöitä. Kesätöiden saaminen on tuottanut nuorille onnistumisen kokemuksia.

”Sillon alussa ku aloteltiin, niin tuntu tosi tahmeelta ja haastavalta alkaa ees tekeen mitään CV:tä ja oli vähän et mikä tää on, miten tää tehdään et

ei oikein ollut osaamista tehdä sitä... [nuoret] ovat itse täyttäneet sen hakemuksen ilman et kukaan on ollut siinä vieressä sitä valvomassa, niin mä luulen et on tullu sellasta kehitystä siinä [työhakemuksen tekemisessä].” (H2)

Haastateltavien mukaan NINU-hankkeen tarjoama yksilöllinen tuki on vaikuttanut siihen, että nuori on voinut tuntea itsensä arvokkaaksi ja tärkeäksi. Hanke on tukenut nuoren yksilöllistä kasvua ja kokemusta omasta pystyvyydestä. Yhden haastateltavan mukaan henkilökohtainen tuki on voimaannuttanut erityisesti sellaisia nuoria, jotka eivät saa tarvittavaa tukea kotoa. Tulevaisuuden selkiintymisen myötä nuoret ovat saaneet elämäniloa, joka on haastateltavalle näyttäytynyt koulussa nuorten aktivoitumisena. Eri-tyyppisen arvokkaaksi asiaksi haastateltava kuvaa nuorten kokemuksen omasta pystyvyydestä ja omasta onnistumisesta. NINU-hankkeen tarjoaman tuen myötä nuoret ovat myös rohkaistuneet pyytämään apua itse ja saaneet apua ennen tilanteen pahenemista.

”Kaikki tää [NINU-hankkeen] tuki yhteensä, et miten se mahdollisesti vaikuttaa siihen kasvavaan ihmiseen sillä tavalla et hän on arvokas, hän uskaltaa pyytää apua ja myös saa sitä semmoseen asioihin mitkä voi oikeesti tuntua tosi ylitse pääsemättömiltä.” (H6)

”Yksittäiset oppilaat on voineet tuntea olevansa tärkeitä. Et ne on saanu kohdennettua huomiota. Se on must siinä se ihan kaikist tärkein.” (H7)

9 Johtopäätökset

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin Helsingin NMKY:n NINU-hankkeen tarjoamaa siirtymävaiheen tukea. Opinnäytetyön tutkimuskysymykseksi asetettiin: Millaista lisätukea nivelvaiheen nuorisotyö on tuonut nuorelle siirtymävaiheessa toiselle asteelle koulun työntekijöiden näkökulmasta? Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään, tarjosiko NINU-hanke nuorille jotain sellaista lisätukea, jota he eivät olisi muutoin koulussa saaneet. Opinnäytetyössä tutkittiin koulun henkilöstön näkemyksiä NINU-hankkeen tarjoamasta tuesta. Opinnäytetyötä varten haastateltiin niitä koulun työntekijöitä, jotka työskentelevät yhteistyössä NINU-hankkeen kanssa kevätlukukaudella 2022.

Nivelvaiheen tuen tulisi olla kokonaisvaltaista, eli siinä tulisi huomioida mahdollisimman laajasti nuoren tilanne ja tuen tarve. Usein tämä edellyttää moniammatillista yhteistyötä. (Harjunpää ym. 2017: 17.) Nuorisotyön sijoittuminen kouluun lisää koulussa työskentelevien aikuisten moninaisuutta ja tuo oman nuorisotyöllisen roolinsa koulussa työskentelevien aikuisten joukkoon. Koulun ja nuorisotyön yhteistyön avulla voidaan paremmin vastata nuorten hyvinvoinnin haasteisiin. Koulua tiukasti ohjaavat säännöt ja

rakenteet voivat kuitenkin aiheuttaa yhteistyölle vaikeuksia. On pohdittava, taipuuko nuorisotyö koulun asettamiin toiminnan kehyksiin ja lainalaisuuksiin, vai joustako koulu ja millä ehdoin. (Kiilakoski 2016: 8–9, 31–32.) NINU-hanke lisäsi kouluun nuori-lähtöistä työtettä erilaisen aikuisroolin myötä. NINU-hankkeen työntekijät erosivat työotteeltaan muista koulun työntekijöistä, ja hankkeen työskentely poikkesi koulun institutionaalista toimintatavoista. Toiminnan lähtökohtina olivat nuoren vapaaehtoinen osallistuminen, sekä tämän yksilöllinen tilanne ja tarpeet, mutta tuen muodostumiseen vaikutti myös koulun näkökulma. Hankkeen tukea rakennettiin yhteistyössä koulun kanssa kuunnellen koulun työntekijöiden näkemyksiä. Hankkeen toiminta muodostui sen mukaan, mitä nuoret ja koulu juuri sillä hetkellä tarvitsivat. Koulurakennuksen ja kouluajan ulkopuolelle tehty NINU-hankkeen työntekijän ja nuoren kahdenkeskiset matkat, esimerkiksi uuteen kouluun tutustuminen, ovat olleet jotain sellaista tukea, jota koulu ei ole voinut itse tarjota. Edellä kuvattu jalkautuminen on ollut merkittävä tukimuoto sellaisen nuoren kannalta, joka on tarvinnut kannustusta ja varmistusta toisen asteen kouluvalintaan liittyen. NINU-hankkeen tarjoaman tuen erityispiirre on tuen siirtyminen nuoren mukana peruskoulusta juuri sinne, missä nuori päätyy toisen asteen aloittamaan. Tuttu, turvallinen aikuinen, johon on voinut tutustua yläkoulun lopussa, on läsnä ja saatavilla uuden koulun alkaessa.

Koulun institutionaaliset rakenteet ja säännöt yhdistettynä nuorisotyön eetokseen saattoivat aiheuttaa NINU-hankkeelle ristipainetta. Opinnäytetyön tulokset kuitenkin viittaavat siihen, että hankkeen työntekijät pystyivät työskentelemään joustavasti koulun ja nuorisotyön rajapinnoilla pitäen kiinni nuorisotyön ammattieettisistä perusteista. Yhteistyön rakentumiseen vaikutti koulun työntekijöiden aktiivisuus ja halu mahdollistaa NINU-hankkeen työskentely koulussa. Yhteistyön muodostumisessa on vaikuttanut olleen keskeistä se, että koulun työntekijät toivottivat hankkeen tarjoaman tuen tervetulleeksi. He näkivät, että NINU-hankkeen kaltaiselle nuorisotyöosaamiselle oli koulussa tarvetta, ja että yksittäiset nuoret voisivat hyötyä siitä. Opinnäytetyön tutkimuksen perusteella lähtökohdat NINU-hankkeen työskentelylle yhteistyökouluissa olivat suotuisat. Haastattelujen otanta oli pieni suhteessa koulujen henkilöstömäärään, joten niiden perusteella ei voida kuvata koulujen yleistä suhtautumista hankkeeseen.

Nivelvaiheessa elävän nuoren identiteetti, eli minäkäsitys on kehityksensä alussa. Se muovaantuu nuoren oppiessa itsestään asioita. Identiteetin muodostuminen vaikuttaa esimerkiksi siihen, miten nuori toimii haasteita kohdatessaan, tai miten hän suunnittelee tulevaisuuttaan. Muilta saatu palaute luo identiteetin muodostumiselle pohjaa. (Nurmi ym. 2018: 142–161.) Identiteettiä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten ihmisten, yhteisöjen sekä yhteiskunnan kesken sekä suhteessa niihin. Elämänhistorian ja

elämäntilanteen analysoiminen sekä tulevaisuuden hahmottaminen ovat keskeisiä identiteettityöskentelyn osa-alueita. Itsetuntemusta ja ymmärrystä sosiaalisesta identiteetistä tarvitaan, jotta henkilön yhteiskunnallinen osallistuminen ja osallisuus mahdollistuvat. (Hämäläinen 1999: 69–70.)

Nivelvaihe on erityisen kriittinen elämänvaihe, jonka vuoksi nuori tarvitsee yksilöllistä ja nuoren elämäntilanteen huomioon ottavaa tukea (Harjunpää ym. 2017: 17–18, 71). Keskeistä siirtymävaiheen aikana on kohtaaminen ja nuoren asioiden äärelle pysähtyminen. Nuori tulisi kohdata kunnioittavasti oman elämänsä asiantuntijana. (Ruotsala ym. 2020: 4, 9–10.) Sosiaalipedagogisen ajattelun mukaan jokainen ihminen tulee kohdata tasavertaisena ihmisenä, eikä leimata jonkin ongelman mukaan. Dialoginen kohtaaminen on yksi sosiaalipedagogisen työtteen ominaispiirteistä, jolla tarkoitetaan ihmisten välistä erityistä suhdetta sekä siihen liittyvää vuorovaikutusta. Dialogisessa suhteessa ihminen kohdataan omana itsenään ja se edellyttää sitä, ettei toista pyritä muokkaamaan muiden odotusten mukaisesti. Dialogisen työtteen olennainen pyrkimys on ihmisen kokemus siitä, että hän on tullut kohdatuksi juuri sellaisena kuin on sekä arvostetuksi yksilönä ja persoonana. (Nivala & Ryyänen 2019: 112, 119, 190–191.)

Koulu on instituutiona yhteisökeskeinen, eikä jokaisen nuoren yksilölliselle kohtaamiselle ole riittävästi resursseja. Yksilöllinen kohtaaminen, nuorta ja hänen asioitaan kohtaan kiinnostuksen osoittaminen sekä kannustaminen olivat NINU-hankkeen työskentelytapoja. Tällainen yksilöön keskittyvä työskentely mahdollisti hankkeessa mukana olleiden nuorten itsetuntemuksen ja itseluottamuksen vahvistumisen. NINU-hankkeen työntekijöillä oli aikaa työskennellä nuoren kanssa henkilökohtaisesti ja rauhassa, jolloin nuori saattoi kokea tulleen nähdyksi yksilönä, ei vain yhtenä oppilaista. Opinnäytetyön tulosten perusteella ei kuitenkaan voida sanoa, että ilman NINU-hanketta nuoren identiteetin kehitys ei olisi ollut yhtä suotuisaa. Sen sijaan voidaan todeta, että NINU-hanke oli yksi lisätekiä tukemassa nuorta hänen kasvussaan. Nuoren työskentely NINU-hankkeen työntekijöiden kanssa on voinut vaikuttaa nuoren käsitykseen itsestä ja kyvyistään rohkaisevasti.

Dialogisuus on keskeinen työote nuorisotyöllisessä toiminnassa. Dialogisessa vuorovaikutuksessa nuorella on mahdollisuus miettiä omia tavoitteitaan ja vahvistaa itsenäisen toiminnan valmiuksia yhdessä työntekijän kanssa. Työntekijän ja nuoren väliset yksilölliset kohtaamiset tukevat nuoren kasvua. (Nivala & Ryyänen 2019: 244–245.) Yksilötapaamiset ovat antaneet nuorelle mahdollisuuden pohtia omia vahvuuksiaan sekä

auttaneet käsittelemään koulusiirtymään liittyviä haasteita. NINU-hankkeen työntekijöiden sekä koulun kannustuksella nuoret ovat tehneet itsenäisiä päätöksiä koulutuspolustaan.

Dialogisuus näyttäytyy tärkeänä osana nivelvaiheen nuorisotyötä, jossa pyritään tukemaan nuoren omien voimavarojen tunnistamista ja vahvistamaan toimijuutta. Dialogisen kohtaamisen perustana on avoin kommunikaatio sekä osapuolten tasa-arvoinen suhtautuminen toisiinsa (Nivala & Ryyänen 2019: 112). NINU-hankkeen toimintamalleissa on dialogisen työtteen piirteitä. Vapaaehtoinen osallistuminen hankkeen toimintaan on antanut mahdollisuuden työntekijän ja nuoren välisen dialogisen kasvatussuhteen syntymiseen. NINU-hankkeen työskentelyn ajoituessa nuoren koulupäivään on kuitenkin otettava huomioon, että vaihtoehto NINU-hankkeeseen osallistumiselle on usein ollut tavallinen oppituntityöskentely. Työskentely ei täysin täytä vapaaehtoisuuden määritelmää, sillä nuorella on kuitenkin velvollisuus olla koulussa.

Sosiaalipedagogisen käsityksen mukaan ihmisen toimijuutta voidaan tukea vain sellaisessa vuorovaikutuksessa, jossa häneen suhtaudutaan kasvunsa ja oppimisensa subjektina eli toimijana, ei kohteena. Tämä tarkoittaa, että ihmisellä itsellään tulee olla aktiivinen rooli elämäänsä koskevilla valinnoilla. Keskeistä on, että toimijuutta vahvistavassa työskentelyssä lähdetään liikkeelle ihmisen omista tarpeista ja toiveista, ja että ihmisen omaa elämäntodellisuutta ymmärretään. Toimijuuden kokemuksen myötä tunne elämästä hallittavana ja merkityksellisenä vahvistuu. (Nivala & Ryyänen 2019: 95–201.) NINU-hanke tuki nuoren toimijuutta. Hankkeen tuki ei rajoittunut kouluun, vaan nuoren elämää pyrittiin ymmärtämään ja tukemaan laajemmin. Nuori sai itse päättää mitä asioita hän halusi elämästään NINU-hankkeen työntekijälle jakaa tai miten paljon hän halusi hankkeen toimintaan osallistua. Koulun työntekijät kertoivat nuoren tilanteesta NINU-hankkeen työntekijöille vain nuoren luvalla. Valinta osallistumisesta ja tiedon jakamisesta säilyi nuorella. NINU-hankkeen täytyikin pystyä houkuttelemaan nuoret mukaan toimintaan. Mahdollisuus saada hankkeen kautta kesätyö oli todennäköisesti nuorille merkittävä, koulun tarjoamasta tuesta poikkeava houkutin.

Nivelvaiheen tuen rakentumisessa nuoren ja ohjaavan aikuisen välisen luottamuksen muodostumiselle tarvitaan tilaa ja aikaa. Vuorovaikutustilanteet, joissa nuori tulee kuuluksi ja hyväksytyksi, luovat psykologista turvallisuutta sekä osallisuuden kokemusta. (Ruotsala ym. 2020: 8–11.) NINU-hankkeen toimintaan vapaaehtoisesti mukaan lähteneet ja yli siirtymän mukana pysyneet nuoret ovat todiste siitä, että hanke oli nuoren kannalta houkutteleva ja sen työntekijät onnistuivat rakentamaan heihin luottamuksellisen suhteen.

NINU-hanke lisäsi nuorille koulussa tarjottavan tuen liikkuvuutta ja yksilöllisyyttä. Hanke onnistui työskentelemään koulussa nuorilähtöisesti, mutta samalla koulun arkeen mukautuen. Hankkeen ja koulun yhteistyössä nähtiin kehityskohtia ainakin viestinnän ja vastuunjaon suhteen, mutta tutkimuksessa selkeimmin esiin nousi hankkeen onnistumiset. Koulun ulkopuolelta tulevan nuorisotyöntekijän erilainen, muista koulun aikuisista poikkeava aikuisrooli nähtiin nuorten kannalta hyödyllisenä.

10 Pohdinta

Berneliuksen ja Huillan (2021) selvityksen mukaan erot oppimistuloksissa ovat kasvanneet suomalaisten peruskoulujen välillä 2000-luvulla. Koulutuksen tasa-arvon näkökulmasta on kiinnitettävä huomiota koulujen eriytyneisiin haasteisiin ja resurssitarpeisiin. Selvityksen mukaan oppimiserot eivät johdu opetuksen laadusta. Sen sijaan oppilaan sosioekonominen tausta on merkittävin yhteydessä oleva tekijä oppilaiden välisissä oppimistulosten eroissa. Osaamisen ja hyvinvoinnin eroja on pyritty kaventamaan koulutuksellisen huono-osaisuuden riskeihin reagoivalla rahoituksella, eli myönteisellä erityiskohtelulla. (Bernelius & Huilla 2021: 61, 113–114.) Selvitys osoittaa, että kouluihin tarvitaan investointeja ja tukijärjestelmiin jatkuvuutta, sekä tuen oikeanlaista kohdentumista koulu- ja yksilötasolla. Nivelvaiheen nuorisotyö on yksi esimerkki, jolla voidaan lisätä nuorten tasa-arvoisempaa ja yhdenvertaisempaa mahdollisuutta koulutukseen. NINU-hanke kohdennettiin niihin kouluihin, joissa oli erityistä tarvetta nivelvaiheen tuelle.

Opinnäytetyössä tutkittiin, millaista lisätukea NINU-hanke on tuonut nuorille nivelvaiheessa koulun työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyössä haastateltiin NINU-hankkeen kanssa yhteistyötä tehneitä työntekijöitä. Koulun työntekijät kokivat yhteistyön NINU-hankkeen kanssa toimivaksi, mutta yhteistyön rakenteessa on vielä kehitettävää. Esimerkiksi selkeällä vastuunjaolla ja viestimisellä voidaan välttää työn päällekkäisyys ja ohjauksen ristiriidat. Ristiriitoja voi syntyä, jos eri ammattiryhmien vastuu- ja osaamisalueet ovat epäselviä. Nuorisotyöntekijällä ei ole saatavilla kaikkea sellaista tietoa nuoresta, joka voi vaikuttaa esimerkiksi toiselle asteelle hakemiseen. Sen sijaan nuorisotyöntekijällä on mahdollisuus kohdata nuori ilman opetussuunnitelmasta tulevia velvoitteita. Nuorisotyöntekijän vapaampi rooli mahdollistaa herkemmin vastavuoroisen suhteen muodostumisen. Vastavuoroisen suhteen rakentuessa nuori voi antaa nuorisotyöntekijälle sellaista tietoa, joka auttaa ymmärtämään nuoren elämäntilannetta laajemmin. Vastuu nuoresta ja toiselle asteelle siirtymisestä on kuitenkin viime kädessä koululla. Yhteistyön kannalta on tärkeää tunnistaa eri ammattiryhmien vahvuudet. Nuoren

hyvinvointia voidaan tukea kokonaisvaltaisesti, kun hyödynnetään erilaisia aikuisrooleja ja osaamisalueita sekä nähdään nuoren etu yhteisenä tavoitteena.

Yhteistyön kehittämisen kannalta on tärkeää viestiä hankkeen työskentelystä peruskoulun työntekijöille sen jälkeen, kun nuoret ovat siirtyneet toiselle asteelle. Haastatte- luista kävi ilmi, että peruskoulun työntekijöillä ei ollut tietoa siitä, miten työskentely oli jatkunut toisella asteella. Työntekijöiden saama tieto nivelvaiheen onnistumisesta voi sitouttaa ja kannustaa koulun henkilöstöä työskentelemään yhdessä NINU-hankkeen kaltaisen tuen kanssa myös jatkossa.

Seuraavaksi NINU-hanketta voisi tutkia haastattelemalla niitä nuoria, jotka ovat siirty- neet toiselle asteelle NINU-hankkeen tukemina. Jatkotutkimuksessa voisi selvittää, mi- ten nuoret ovat kiinnittyneet uuteen kouluun ja miten työskentely on jatkunut peruskou- lun päätyttyä. Nuorilta saatu palaute koko hankkeen ajalta auttaa kehittämään NINU- hanketta nuorilähtöisesti. Kiinnittymistä tutkimalla voidaan myös selvittää NINU-hank- keen ja yleisemminkin nivelvaiheen nuorisotyön vaikuttavuutta.

Opinnäytetyön tulokset antavat tietoa kahden koulun työntekijöiden näkemyksistä. Tu- losten perusteella NINU-hankkeen tekemä nuorisotyö on koettu kouluissa tarpeel- liseksi. Hankkeella tarjottiin sellaista nuorten tarvitsemaa tukea, jota koulu ei voinut yk- sin tarjota. Hanke täydensi koulun olemassa olevia tuen muotoja. NINU-hankkeen lisä- tuen tärkeimmät piirteet olivat yksilötyöskentely, liikkuvuus ja erilaiset aikuisroolit. Näi- den piirteiden ansiosta hankkeen työskentely oli nuorilähtöistä. Opinnäytetyöllä tuotet- tua tietoa voidaan hyödyntää nivelvaiheen tuen kehittämisessä. Opinnäytetyö tekee nä- kyväksi, miten nivelvaiheen nuorisotyötä on tehty, mitkä sen erityispiirteet ovat ja miten se sijoittuu kouluun. NINU-hanke voi hyödyntää opinnäytetyötä kehittäessään uutta nuorisotyöllistä työskentelymallia kouluihin.

Lähteet

Ahonen-Walker, Mari 2022. Nuorisotyö ja -politiikka. Kuntaliitto. <<https://www.kuntaliitto.fi/opetus-ja-kulttuuri/nuorisotyö>>. Viitattu 10.8.2022.

Bernelius, Venla & Huilla, Heidi 2021. Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet. Valtioneuvoston julkaisuja 2021: 7. Helsinki: Valtioneuvosto. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162857/VN_2021_7.pdf?sequence=4>. Viitattu 26.10.2022.

Charfe, Lewis & Gardner, Ali 2019. Social Pedagogy and Social Work. E-kirja. SAGE Publications Ltd.

Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. 14.-15 painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Freire, Paulo 1996. Pedagogy of the Oppressed. Käänt. Myra Bergman Ramos. London: Penguin Books.

Harjunpää, Kaisa & Ågren, Susanna & Laiho, Sanna 2017. Sujuvuutta siirtymiin – Toisen asteen ammatillisen koulutuksen siirtymä- ja nivelvaiheet. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2017:1. <<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/sujuvuutta-siirtymiin.pdf>>. Viitattu 5.5.2022.

Helsingin kaupungin arviointikertomus 2020. Mukana-ohjelma ja Me-koulukehittäminen syrjäytymisen ehkäisemiseksi peruskouluissa. <https://www.arviointikertomus.fi/sites/default/files/pdf/Tarkastuslautakunnan%20arviointikertomus%202020_0.pdf#page=38>. Viitattu 7.6.2022.

Helsingin kaupunki 2020. Oppilashuolto. <<https://www.hel.fi/sote/perheentuki-fi/koululaiset/oppilashuolto/>>. Viitattu 23.5.2022.

Hilli, Petri & Ståhl, Timo & Merikukka, Marko & Ristikari, Tiina 2017. Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskelmasta. Yhteiskuntapolitiikka-lehti. 82 (6). 663–675. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135714/YP1706_Hilliyym.pdf?sequence=2>. Viitattu 22.2.2022.

Hjort, Niklas & Karsten, Iisa 2022a. NINU-hankkeen työntekijät. Helsingin NMKY. Kirjallinen tiedonanto. Sähköposti 19.8.2022.

Hjort, Niklas & Karsten, Iisa 2022b. NINU-hankkeen työntekijät. Helsingin NMKY. Suullinen tiedonanto. Teams-videoneuvotteluohjelma 25.1.2022.

Hjort, Niklas ja Karsten, Iisa 2021. Nuorisotyöllistä tukea nivelvaiheeseen. Aluehallintovirasto. <<https://aviavustukset.fi/nuorisotyollista-tukea-nivelvaiheeseen/>>. Viitattu 5.5.2022.

Holtari, Laura & Stjernberg, Henriikka 2021. Koulusiirtymät sujuviksi – NiNu-hankkeen tukemana. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan tutkinto-ohjelma. <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021111820600>>. Viitattu 24.9.2022.

Hämäläinen, Juha 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus.

Hämäläinen, Juha 2000. Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Snellman-instituutin arkkistokirjasarja 1/2000. Kuopio: Snellman instituutti.

Hämäläinen, Juha 2010. Nuorisokasvatuksen teoria sosiaalipedagogisessa kehyksessä. Teoksessa Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.). Nuorisokasvatuksen teoria – Perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura julkaisuja 73. Toinen uusittu painos. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry. 169–200.

Jauhola, Laura & Kortelainen, Jeremias 2018. Osallisena opinnoissa. Tutkimus oppijoiden osallisuuden vahvistamisesta ammatillisessa koulutuksessa. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2018:7. <<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osallisena-opinnoissa.pdf>>. Viitattu 5.5.2022.

Jurvanen, Susanna & Kauppinen, Eila & Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti & Laine, Sofia & Nyman-Kurkiala, Pia & Siegfriids, Anna 2021. Mitä koulunuorisotyö on? Tutkimuskatsaus koulunuorisotyön määritelmiin tavoitteisiin. Nuorisotutkimusseura ry. <<https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma75>>. Viitattu 15.6.2022.

Kiilakoski, Tomi 2016. Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 107. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/koulu_on_enemmän.pdf>. Viitattu 4.5.2022.

Kinnunen, Viljami 2015. Nuorisotyön tavoitteet ja perustat. Teoksessa Kiilakoski, Tomi & Kinnunen, Viljami & Djupsund, Ronnie. Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 5. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 169. 55–68. <<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/106142/978-952-456-203-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Viitattu 24.10.2022.

Kuula, Arja 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma. (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Hakapaino Oy. 129.

Kähkönen, Liisa & Puttonen, Kalle 2020. Mukana-ohjelma ja Me-koulukehittäminen syrjäytymisen ehkäisemiseksi peruskouluissa. Arviointimuistio 5.3.2020. <<https://www.arviointikertomus.fi/sites/default/files/pdf/article-memo/2021/Arviointimuistio%20Mukana-ohjelma%20ja%20Me-koulukehitt%C3%A4minen%20syrj%C3%A4ytymisen%20ehk%C3%A4isemiseksi.pdf>>. Viitattu 7.6.2022.

Mönkkönen, Kaarina 2002. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. E-kirja. Helsinki: Edita.

Mönkkönen, Kaarina 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä: asiakkaan kohtaaminen sosi- ja terveysalalla. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Nivala, Elina & Rynnänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Tallinna: Gaudeamus.

Nuorisolaki 1285/2016. Annettu Helsingissä 21.12.2016. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285>>. Viitattu 4.5.2022.

Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet 2020. Allianssi ry & Nuoli ry. <https://www.nuoli.info/application/files/7015/7866/7683/nuoli_eettisetOhjeet_A3_191219_n.pdf>. Viitattu 18.10.2022.

Nurmi, Jari-Erik & Pulkkinen, Lea & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Risto 2018. Ihmisen Psykologinen Kehitys. 7.painos. Viro: PS-kustannus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019. Oikeus oppia- kehittämisohjelma. Perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma. <<https://okm.fi/perusopetuksen-kehittamisohjelma>>. Viitattu 6.6.2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2020–2023. Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162007/OKM_2020_2_VANUPO_fi_u.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 17.5.2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021. Oppivelvollisuuden laajentaminen. <<https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>>. Viitattu 2.6.2022.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf> Viitattu 24.10.2022.

Opetushallitus 2022a. Opiskeluhoolto. <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoolto>>. Viitattu 23.5.2022.

Opetushallitus 2022b. Oppilaanohjaus perusopetuksessa. Oppilaanohjaus. <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppilaanohjaus-perusopetuksessa>>. Viitattu 9.5.2022.

Opetushallitus 2022c. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki>>. Viitattu 13.5.2022.

Opetusministeriö 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33. <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80297/tr33.pdf?sequence=1>>. Viitattu 5.5.2022.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Annettu Helsingissä 30.12.2013. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>>. Viitattu 21.3.2022.

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. Annettu Helsingissä 30.12.2020. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2020/20201214>>. Viitattu 21.3.2022.

Paananen, Reija & Surakka, Anne & Kainulainen, Sakari & Ristikari, Tiina & Gissler, Mika 2019. Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveystalvaiden ajoittuminen. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 56(2). 15-23. <<https://doi.org/10.23990/sa.73002>>. Viitattu 16.2.2022.

Perusopetuslaki 628/1998. Annettu Helsingissä 1.1.1999. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>>. Viitattu 4.5.2022.

Peränen, Elina 2021. Tukea tarvitsevan nuoren nivelvaihe -opas. <<https://online.fliphtml5.com/enxld/rema/#p=1>>. Viitattu 12.5.2022.

Pietikäinen, Reetta. 2007. Palveluiden väliin putoamisesta yhtenäisiin palvelupolkuihin? Tutkimusinventari nuorten nivelvaiheen palveluja koskevista tutkimuksista. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 13. <<http://www.nuorisotutkimus.fi/images/julkaisuja/inventaari.pdf>> Viitattu 13.6.2022.

Punna, Mari & Malinen, Kaisa & Sévon, Eija & Sihvonen Sanna 2017. Kannattaako asiakkaan toimijuuden ja itseohjautuvuuden vahvistaminen? *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 54(2) 155–158. <<https://doi.org/10.23990/sa.63656>>. Viitattu 1.10.2022.

Ruotsala, Anne & Toikka, Ami & Heikkinen, Jaana & Jylkäs, Anna & Karvonen, Riina & Miettinen, Minna & Mäntynen, Maarit & Salminen, Marianna & Sauvola, Maritta & Sormunen, Minni & Tarvainen, Hannu & Kauppinen, Virpi & Komu, Sanna & Puusaari, Anna-Kaisa 2020. Vetovoimalan ohjausmalli. Hakeutumisvaiheen hyviä käytänteitä tukea tarvitsevat ohjaukseen. <<https://www.valteri.fi/wp-content/uploads/2020/09/Vetovoimala-ohjausmalli.pdf>>. Viitattu 9.5.2022.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. Teemahaastattelu. Kvali-MOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html> Viitattu 30.9.2022.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. Analyysi ja tulkinta. Kvali-MOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7.html>>. Viitattu 30.9.2022.

Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. E-kirja. Uusitettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

TENK 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimukset eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf> Viitattu 20.10.2022.

THL 2022. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. <<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy#riskitekijat>>. Viitattu 5.5.2022.

Tietosuojalaki 2018/1050. Annettu Helsingissä 5.12.2018. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>>. Viitattu 2.10.2022.

Vilka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Värri, Veli-Matti 2000. Hyvä kasvatus – Kasvatus hyvään. Dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. E-kirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

Haastattelukutsu

Kutsu tutkimushaastatteluun

Olemme sosionomiopiskelijoita Metropoliaa, ja olemme tekemässä opinnäytetyötä Helsingin NMKY:n Nivelvaiheen nuorisotyöhankkeesta, eli NINU-hankkeesta.

Opinnäytetyössä tutkimme nivelvaiheen nuorisotyön hanketta. Tavoitteenamme on selvittää, millaista lisätukea nivelvaiheen nuorisotyön NINU-hanke on tuonut yhteistyökoulujen nuorille koulun työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa hankkeen työntekijöille nivelvaiheen nuorisotyön hyödyistä ja osoittaa hankkeessa tehdyn työn tarvetta, jotta hanketta voidaan kehittää edelleen. Tutkimuskysymyksemme on: Millaista lisätukea nivelvaiheen nuorisotyö on tuonut nuorelle koulun työntekijöiden näkökulmasta?

Lähestymme sinua, sillä työskentelet yhteistyössä NINU-hankkeen nuorisotyöntekijöiden kanssa. Haluaisimme kuulla, millaista tukea nuoret ovat sinun mielestäsi saaneet ja mitä ajatuksia sinulla on herännyt yhteistyöstä. Ajatuksenamme on toteuttaa haastattelu koululla sinulle parhaiten sopivana ajankohtana. Haastattelun kesto on noin 30 min. Haastattelu nauhoitetaan.

Alustavia ehdotuksiamme haastattelun ajankohdaksi: torstai 5.5., perjantai 6.5, maanantai 9.5. tai keskiviikko 11.5. Ilmoitathan sinulle parhaiten sopivan päivän ja kellonajan. Mikäli mikään näistä päivistä ei sovi, voit laittaa uuden päiväehdotuksen.

Viestimme liitteenä on tutkimuksen osallistumissuostumus. Osallistumissuostumus allekirjoitetaan haastattelun alussa.

Näkemyksesi on meille sekä NINU-hankkeelle erittäin arvokas. Toivomme, että pääset osallistumaan tutkimukseemme. 😊

Ystävällisin terveisin,

Anni Lehtinen, Hanna Hölsö ja Anna-Liisa Angelin

Suostumuslomake

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi:

Nivelvaiheen nuorisotyö koulussa / NINU-hanke

Tutkimuksen tekijät:

Anni Lehtinen, Hanna Hölsö ja Anna-Liisa Angelin

Kuvaus tutkimuksesta:

Opinnäytetyössä tutkimme nivelvaiheen nuorisotyön hanketta. Tavoitteenamme on selvittää, millaista lisätukea nivelvaiheen nuorisotyön NINU-hanke on tuonut yhteistyökoulujen nuorille koulun työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa hankkeen työntekijöille nivelvaiheen nuorisotyön hyödyistä ja osoittaa hankkeessa tehdyn työn tarvetta, jotta hanketta voidaan kehittää edelleen. Tutkimuskysymyksemme on: Millaista lisätukea nivelvaiheen nuorisotyö on tuonut nuorelle koulun työntekijöiden näkökulmasta?

Haastattelu nauhoitetaan tekijöiden omilla tietokoneilla ja puhelimilla. Kerätty aineisto siirretään ja säilytetään Metropolian tietosuojatulla verkkolevyllä opinnäytetyön julkaisemiseen saakka, jonka jälkeen se hävitetään (kuitenkin viimeistään 1.5.2023). Opinnäytetyö julkaistaan Theseus-tietokannassa.

Opinnäytetyössämme emme nimeä yhteistyökouluja. Haastateltavien ammattinimikkeet tulevat ilmi opinnäytetyössä, mutta muita henkilötietoja ei julkaista.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon, minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen ja aineisto hävitetään heti opinnäytetyön julkaisun jälkeen.

Suostun siihen, että minua haastatellaan, haastattelu nauhoitetaan ja antamani tiedot käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin.

Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Päiväys

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Haastattelukysymykset

Haastateltavan taustatiedot

Ammattinimike?

- Kuinka paljon olet työskennellyt NINU-hankkeen parissa: Oletko ollut mukana molemmissa hankkeissa (2020–2022)? Voisitko arvioida, kuinka paljon olet työskennellyt hankkeen parissa viikko- tai kuukausitasolla.

NINU-hanke

Minkälaisissa tilanteissa olevia nuoria on ehdotettu mukaan NINU:n toimintaan? / Millaisissa tilanteissa olevia nuoria on valittu mukaan NINU:un?

- Mikä on ollut roolisi valikointiprosessissa?
- Miten valikointi on tapahtunut?

Miten valikointi on onnistunut?

- Onko sinun näkökulmastasi NINU kohdentunut oikein/ hyvin?
- Onko NINU:n ulkopuolelle jäänyt mielestäsi tuen tarpeessa olevia nuoria?

Mitä NINU-hankkeessa olevien nuorten kanssa on tehty?

- Mikä on sinun näkemys siitä, että mitä lisätukea NINU on tuonut nuorille? Voit ajatella vaikka aikaa ennen NINU-hanketta. (Yhteishaku, kesätyöt, vapaa-aika, muu tuki?)
- Millainen aikuisrooli NINU:n työntekijöillä mielestäsi koulussa on? Eroaako jotenkin muusta koulun henkilökunnasta?
- Mikä on ollut arvokkainta tai parasta mitä tällä hankkeella on saatu aikaan/ mitä on tehty/ mikä tuen muodoista on mielestäsi ollut tärkeintä/ parasta?
- Koulutus- ja uravalintojen tekeminen on nuorelle iso askel. Millaisia taitoja tai ominaisuuksia nuori sinun mielestä erityisesti tarvitsee näitä päätöksiä tehdessään?
  - Onko NINU onnistunut tukemaan näissä?

Millaisia vaikutuksia NINU:n järjestämällä toiminnalla on ollut nuorille?

- Kertoisitko jonkun esimerkin? / Kertoisitko jonkun onnistumisen? (Koulumotivaatio, sosiaaliset suhteet nuorten ja aikuisten kanssa, osallistuminen, itsetuntemus)

Kehittämisenäkökulma: yhteistyön onnistumiset ja haasteet

Mitkä asiat mielestäsi toimineet hyvin NINU yhteistyössä?

- Mitä voisi vielä kehittää? (Kehittämistoiveita tai ideoita nivelvaiheen nuorisotyölle?)

Haluaisitko kertoa vielä jostain NINU-hankkeeseen liittyvästä, jota emme ole osanneet kysyä?